

Instituut voor Joodse Studies

Nieuwsbrief

Jaargang 22 | Februari 2025

In dit nummer

Onderzoek aan het instituut	2
Terugblik 2023-2024	4
Taalcursussen	14
Cursussen Joodse Studies	15
Lezingen	20
Wetenschappelijke bijeenkomsten	28

Het Instituut voor Joodse Studies

Directeur

Prof. dr. em. Vivian Liska

Onderzoekers

Drs. Thomas Froy
Drs. Hans van Nes
Drs. Mbarak Zaheran

Geaffilieerde onderzoekers

Dr. Annelies Augustyns
Drs. Dennis Baert
Prof. dr. Arvi Sepp

ZAP-leden

Asst. Prof. Theodor Dunkelgrün
Prof. dr. Kathleen Gyssels

Dr. Janiv Stamberger
Dr. Nathan Van Camp
Dr. Veerle Vanden Daelen

Geassocieerde leden

Prof. dr. Thomas Ernst
Prof. dr. em. Christiane Stallaert

Dr. Karolien Vermeulen
Dr. Joachim Yeshaya

Raad van bestuur

Anne Adams
Prof. dr. Arthur Cools
Prof. dr. em. Luc Duerloo
Prof. dr. Thomas Ernst
Dr. em. Adriaan Overbeeke
Prof. dr. em. Herman Van Goethem

Taalleerkrachten

Ir. Paul Gybels
Aäron Malinsky

Gastprofessoren

Prof. dr. Karin Hofmeester

Coördinatie

Jan Morrens

Wetenschappelijke adviesraad

Prof. dr. em. M.S. Ronald Commers | Universiteit Gent
Prof. dr. em. Julien Klener | Centraal Israëlitisch Consistorie van België
Prof. dr. em. Klaas A.D. Smelik | Universiteit Gent
Prof. dr. em. Arthur Willy Szafran | Université Libre de Bruxelles
Dr. Lieve Teugels | Protestantse Theologische Universiteit Amsterdam
Dr. em. Rudi Van Doorslaer | Universiteit Gent
Prof. dr. Kris Van Heuckelom | KU Leuven

Internationale adviesraad

Prof. dr. Ulrich Baer | New York University
Prof. dr. Michael Brenner | Ludwig-Maximilians-Universität München
Prof. dr. em. Mark H. Gelber | Ben-Gurion University of the Negev
Prof. dr. em. Moshe Halbertal | Hebrew University of Jerusalem
Prof. dr. em. Christine Hayes | Yale University
Prof. dr. em. Moshe Idel | Hebrew University of Jerusalem
Prof. dr. em. Alvin Rosenfeld | Indiana University
Prof. dr. em. David B. Ruderman | University of Pennsylvania
Prof. dr. Irene Zwiep | Universiteit van Amsterdam

Geachte lezer,

Bij het ter perse gaan van deze nieuwsbrief is er reden tot voorzichtige hoop dat het staakt-het-vuren zal leiden tot een stabiele vrede, de terugkeer van alle gegijzelden uit Gaza, en veiligheid en waardigheid voor allen in de regio. Zoals altijd, wijden wij ons elk semester opnieuw aan ons werk, met wederom een aantal spannende nieuwe initiatieven.

Eén daarvan is de voortzetting van onze jaarlijks terugkerende bijeenkomst over joods-christelijke betrekkingen, nu in de vorm van een nieuwe institutionele samenwerking met de Universität Hildesheim. Ook bouwen wij verder aan het in het najaar van 2024 opgerichte "Network for European Philosophy and the Jewish Tradition", een samenwerkingsproject tussen het Instituut voor Joodse Studies, het Center for European Philosophy van de Universiteit Antwerpen en het Hoger Instituut voor Wijsbegeerte van de KU Leuven. Dit interdisciplinaire netwerk, gewijd aan het bijeenbrengen van internationale onderzoekers uit de filosofie en Joodse studies, telt inmiddels ruim 160 leden. De eerste conferentie van het netwerk is gepland voor 7-9 juli 2025 aan de Universiteit Antwerpen, met de titel "Comparative Universalisms: Jewish and Other Perspectives" met een vijftigtal sprekers. Meer informatie over het netwerk is te vinden op www.uantwerpen.be/nepjt.

Ook dit voorjaar bieden we u een gevarieerd aanbod aan publieke avondlezingen waarin geschiedenis, actualiteit, literatuur, filosofie en dialoog volop aan bod komen. Onder de uiteenlopende onderwerpen zijn onder meer een project rond het identificeren en vastleggen van ongemarkeerde begraafplaatsen van Holocaustslachtoffers in Polen en nazi-kunstroof in België. Op 4 maart verkennen we het Jiddische drama *Miryeml* van Tea Arciszewska. Later in maart volgt een diepgaand gesprek met de Colombiaanse auteur Azriel Bibliowicz over de geschiedenis van de Joodse gemeenschap in Colombia en een lezing over de impact van de oorlog in Oekraïne op de Joodse gemeenschap van Odesa. Ons programma biedt verder lezingen over de filosofie van Franz Rosenzweig, over geschiedenis als bijbelvertelling door de bekende public intellectual Ian Buruma en over de rol van Joodse verzetsstrijders in de Tweede Wereldoorlog. We sluiten het seizoen af met een verkenning van de complexe relatie tussen Bruno Kreisky, de langstzittende kanselier van Oostenrijk in de naoorlogse periode, Israël en de Joodse politiek en met een lezing over de bijzondere zoektocht van rabbijn Haim Yosef David Azulai naar verloren Joodse boeken, die via zijn reizen door Europa de studie van Hebreeuwse literatuur en bibliografie ingrijpend heeft beïnvloed.

Eveneens op het programma staat de 17de Contactdag Joodse Studies van de Lage Landen (8 mei). Een internationaal seminarie op 12-13 mei brengt hommage aan Georges Perec en aan zijn uitgever Maurice Olender, met lezingen over hun werk en hun invloed en bijdragen aan de literatuur, georganiseerd in samenwerking met de Auschwitz Stichting en de Association des Amis de Perec. De internationale workshop "Jewish Thought and Empire: 1830-1939" op 23-24 juni onderzoekt de invloed van het imperialisme op het moderne Joodse denken, met een focus op de intersectie van nationaal en imperialistisch denken in de 19de en 20ste eeuw, en biedt een nieuw perspectief op minder onderzochte aspecten van de Joodse intellectuele geschiedenis.

Ik feliciteer ten slotte van harte Dr. Adam Sax met het behalen van zijn doctoraat in de letterkunde op 30 september 2024, in het kader van een dubbeldoctoraat tussen de Universiteit Antwerpen en de University of Pennsylvania.

Ik hoop van harte u dit semester te mogen begroeten.

Prof. dr. Vivian Liska
Directeur

Universiteit Antwerpen
IJS | Instituut voor Joodse Studies

www.uantwerpen.be/ijs

Met de steun van de Vlaamse Gemeenschap
Departement Onderwijs en de Universiteit Antwerpen

“DAS UNGEWISSE”: THE UNCERTAIN TIME OF PAUL CELAN’S “GRABSCHRIFT FÜR FRANÇOIS”

Dr. Adam Marcus Sax

Promotor UAntwerpen: Prof. em. Dr. Vivian Liska

Promotor University of Pennsylvania: Prof. Dr. Ian Fleishman
Joint PhD in samenwerking met de University of Pennsylvania.
Gepromoveerd op 30 september 2024.

Sax’s dissertation is a detailed study of the poem “Grabschrift für François” [Epitaph for François], written by the Holocaust survivor and mid-20th century German-language poet, Paul Celan. Celan’s poetry is regarded in the scholarship as a site of mourning for the brutalities of the Holocaust, including the murder of his parents. “Grabschrift für François,” however, marks a critical point of loss for Celan that

post-dates those losses from the Holocaust, deaths with which his poetry is traditionally associated. The poem’s title points to Celan’s most significant loss since the end of the Holocaust, the death of his first-born son, François, on October 8th, 1953. This dissertation remains with this poem and its treatment of this death in order to re-orient the way we think about loss in Celan’s oeuvre. In order to do so, the project examines the figures, form, and unique language of this poem through a detailed close-reading. This reading is informed by Celan himself—his speeches, letters, and other archival materials—along with scholarly works from the fields of psychoanalysis, continental philosophy, and contemporary literary theory. Through this analysis we come to the intervention of “uncertain time,” time that has encountered loss and loses its linearity, predictability, and measurability. This is “time out of joint” or time at odds with itself, that is, time “in *contretemps*.” Such time produces a specific kind of relationship of the survivor to loss, that of the “exilic mourner.” It is through these various interventions that Sax concludes that uncertain time is not simply an idea but part of the poem, part of the poetic structure of the text, that serves to keep the poem—in Celan’s own terms—“speaking” of loss.

JEWISH COMMUNITY BETWEEN COLONIALISM AND ARABISM IN TUNISIA: THE ROLE OF EDUCATION IN THE JEWISH NARRATIVE BETWEEN 1923 AND 1956

Drs. Mbarak Zaheran

Promotor UAntwerpen: Prof. em. Dr. Vivian Liska - Asst. Prof. Theodor Dunkelgrün

Promotor Universität Potsdam: Prof. Dr. Sina Rauschenbach
Joint PhD in samenwerking met de Universiteit van Potsdam

This study explores the history of the Jewish community in Tunisia through the recounted stories and documented experiences of Jewish groups and individuals who lived in Tunisia from the early to mid-twentieth century. More specifically, the project will look at the marginalized experiences of the Jewish

community between 1923 and 1956, starting with the year of the implementation of the naturalization law enabling Tunisian Jews to gain French citizenship and ending with the year in which Tunisia gained its independence from French colonial rule.

Objective

The research aims to examine the role of education in shaping history and influencing personal and group identity. The focus is on one school, the French ‘Alliance Israélite Universelle’ (AIU), which established a network in the Ottoman Empire for the benefit of local Jewish communities during the nineteenth and twentieth centuries. The project explores the impact of the AIU’s education on the Jewish community in Tunisia between 1923 and 1956 and to better understand how education played a role in shaping Jewish personality and identity during this period. The research also considers pivotal occasions before 1923 that influenced the Jewish community in Tunisia. The stories and lived experiences of ordinary people who studied or worked at AIU provide a counterpoint to dominant historical narratives, promoting an alternative understanding of history and a comprehensive view of the past.

Methods

The research methodology is rooted in the belief that our narratives are above all shaped by dominant sources. This study aims to transcend the knowledge of these dominant sources by prioritizing the inclusion of

people's stories and experiences in shaping a historical narrative. The investigation focuses on the diversity within the Jewish community in Tunisia, exploring the experiences of individuals and groups whose stories offer a more nuanced perspective than the dominant narrative. Employing a multidisciplinary approach, the methodology involves archival research, including school archives, and documented oral histories of individuals who lived during that period. These personal stories, preserved by families and researchers, contribute to constructing a more inclusive and accurate understanding of the history of the Jewish community in Tunisia.

Scope

Shedding light on people's experiences and voices is part of an academic attempt to rethink how we perceive and narrate history. By reconstructing individuals' stories and experiences, the research contributes to a deeper and more inclusive historical documentation and a better understanding of the complexities that have shaped Jewish identity in Tunisia. This PhD questions and discusses the history of the Jewish community in Tunisia, including differences between the two main Jewish groups (Twansa and Grana) and the relationship with the Muslim majority. In doing so, it aims to advance the fields of North African and Jewish history, education, transcultural identity, and diversity, all the while emphasizing the importance of a more inclusive perspective and methodology that transcends dominant frames.

DWELLING TODAY: HOSPITALITY, REFUGE AND COLLABORATION IN CONTEMPORARY CONTINENTAL DEBATES

Drs. Thomas Froy

Promotor: Prof. em. Dr. Vivian Liska

Co-promotor: Prof. Dr. Arthur Cools

Predocoraal onderzoeksproject betoelaagd door het FWO-Vlaanderen.

Thomas Froy's research is concerned with the notion of dwelling. Focusing on three essential questions – why does dwelling remain necessary?, what is the experience of dwelling?, and what is the space of dwelling? – he reads the work of three Jewish philosophers, Emmanuel Levinas, Jacques Derrida and Martin Buber, in order to understand what it means to dwell today.

In the course of 2024, Froy's research has passed through three stages: first, the completion of his work on Emmanuel Levinas; second, a second draft text of the introduction;

third, the beginning of investigations on Jacques Derrida. During 2025, Froy expects to complete his work on Derrida, and then to complete his overall dissertation.

The thematic focus of his research remains the notion of 'dwelling'. Against the mainstream interpretation of Levinas' thought, which focusses on the valorisation of exile, he emphasises Levinas' early interest in home as a safe place. In texts such as *Existence and Existents* and *Time and the Other*, Levinas theorises home as the place where we sleep. In order to sleep, one must feel safe and secure: thus, home should be thought of as the place where we feel safe.

In this revision of his introduction, Froy situates his investigation into dwelling and home within the contemporary eco-feminist debate. In question here is the mode of dwelling on the Earth established in the 'Anthropocene', in which we treat the planet as a resource rather than a home. Froy argues that this debate echoes Martin Heidegger's theorisation of dwelling; on the basis of this, in their responses to Heidegger, the three thinkers he focuses on – Buber, Levinas, Derrida – can be repositioned as critical thinkers of our contemporary post-Anthropocentric world.

Finally, Froy has begun to work on Derrida's theorisation of 'hospitality'. Here, Froy asks whether hospitality is possible without a host: can hospitality take place in the absence of a host-subject? Can one feel welcomed into another's home without the other being there? At the time of writing, Froy is approaching the halfway point of this stage of the research, which he aims to finish in the spring of 2025.

On completion of the chapter focussing on Derrida, Froy will produce a conclusion, which reviews the entire dissertation, before defending his doctorate at the end of the year.

Inaugurele lezing 2023-2024

MOSES MENDELSSOHN ET L'INVENTION DES JUIFS ALLEMANDS

Prof. em. Dr. Dominique Bourel (CNRS France)

12 oktober 2023

Op donderdag 12 oktober 2023 gaf Prof. em. Dominique Bourel (CNRS France) de inaugurele lezing van het Instituut voor Joodse studies voor het academiejaar 2023-2024 met als titel *Moses Mendelssohn et l'invention des Juifs Allemands*. In zijn lezing belichtte Bourel de prominente Duits-Joodse verlichtingsfilosoof Moses Mendelssohn, een belangrijke figuur in de modernisering van het Joodse denken. Als vooraanstaand filosoof, schrijver en bijbelvertaler speelde hij een essentiële rol in de emancipatie van zijn gemeenschap en streefde hij naar de integratie van Joden in Europa. Mendelssohn was een sleutelfiguur in de Duitstalige Verlichting, wiens erfenis voortleeft in tal van bekende intellectuelen zoals Marx, Freud, Einstein en anderen. De lezing werd bijgewoond door een 40-tal toehoorders en afgesloten met een receptie.

Online symposium

JEWISH LAW AND INTERNATIONAL LAW: PAST, PRESENT, AND FUTURE

5-6 februari 2024

Symposium georganiseerd in samenwerking met Dr. Yehonatan Elazar-DeMota en met de onderzoeksgroep "Power in History / Centre for Political History" (Universiteit Antwerpen).

In the last decade several scholars have delved into the field of Jewish topics and issues within International Law. Most have dedicated their time to the realm of history and theory of International Law as related to the *Halakhah* or the influence of Jewish thought within international legal consensus. Upon a close analysis of both legal systems, there is a lot in common in terms of the ways of how they function: jurisdiction, trust in the rule of law, and legal positivism. However, there are some areas where they diverge due to the nature of how Jewish jurists confront controversial contemporary issues.

The online symposium "Jewish Law and International Law: Past, Present, and Future" provided a think tank to explore the contributions of Jews in the field of international law and tackled some of the most controversial issues which affect not only worldwide Jewry, but the world at large today.

The first day of the symposium featured a keynote address by Prof. Dr. Tudor Parfitt from Florida International University. His presentation, titled "The Other-Within: Jews in Christian Europe in the Early Modern Period," delved into the complex relationship between Jews and Christian societies during the early modern period. Dr. Yehonatan Elazar-DeMota, from the University of Antwerp, followed with a lecture on "The Development of Private International Law Among the 18th-Century Nação," examining the role of Jewish communities in shaping international legal traditions during the 18th century. His lecture was followed by Dr. Amos Israel-Vleeschhouwer's presentation on "Halakhah, International Law, and Israeli National Law," discussing the intersection between Jewish religious law (Halakhah) and international legal norms, particularly in the context of Israeli law.

The day concluded with a session led by Dr. Reut Yael Paz and Dr. Isaac Lifshitz, who explored the contentious issues surrounding "The Status of Jerusalem, the Temple Mount, the Halakhah, and International Law," addressing the legal and religious complexities related to the status of Jerusalem, a city at the heart of ongoing geopolitical disputes.

The second day began with opening remarks, followed by Dr. Gilad Ben-Nun's lecture on "East African Migrants in Israel, Halakhah, and Human Rights Law." This talk considered the intersection of Jewish law, human rights, and Israel's policies towards East African migrants. Prof. Dr. Michael Broyde addressed the topic of "War, Halakhah, and Humanitarian Law," discussing how Jewish law intersects with international humanitarian law, particularly in the context of armed conflict.

Dr. Chaya Gershoni discussed "Disability, Halakhah, and Human Rights Law," focusing on the treatment of disability in Jewish law and its compatibility with international human rights standards. Prof. Dr. Ronit Irshai offered insights on "Abortion, Halakhah, and Human Rights Law," exploring the ethical and legal dilemmas related to abortion within Jewish law and international human rights frameworks.

The symposium provided a comprehensive examination of the ways Jewish law interacts with and contributes to international law. It addressed contemporary legal challenges and offered an academic forum for discussing the broader implications for both Jewish communities and global society.

In sum, this symposium proved a valuable opportunity for scholars, students, and practitioners to deepen their understanding of the relationship between Jewish law and international law, shedding light on key legal and ethical issues that are still highly relevant in today's global discourse.

University of Antwerp
Power in History
Centre for Political History

University of Antwerp
IJS | Institute of Jewish Studies

Symposium on Jewish law and International Law: Past, Present, and Future

An attempt at organizing a think tank to explore the contributions of Jews in the field of international law and tackle some of the most controversial issues which affect not only worldwide Jewry, but the world at large today

40:53

The Other-Within: Jews in Christian Europe in the Early Modern Period

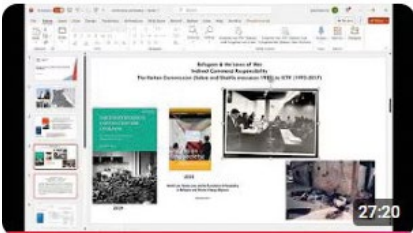
22:42

The Development of Private International Law Among the 18th-Century Nação

32:04

Abortion, Halakhah, and Human Rights Law

27:20

East African Migrants in Israel, Halakhah, and Human Rights Law

32:25

War, Halakhah, and Humanitarian Law

UCSIA/IJS Chair for Jewish-Christian Relations

DR. NADAV S. BERMAN (UNIVERSITY OF HAIFA)

5 & 7 maart 2024

The 16th UCSIA/IJS Chair for Jewish-Christian Relations for the academic year 2023-2024 was held by Dr. Nadav Shifman Berman, a Research Fellow at the University of Haifa's Faculty of Law. Dr. Berman recently completed postdoctoral research at the Goldstein-Goren Department of Jewish Thought at Ben-Gurion University of the Negev, focusing on Jewish perspectives on Christian *Agape*. Previously, he was a postdoctoral researcher at Yale University, examining the philosophical intersections between pragmatism and Jewish thought in his doctoral research at the Hebrew University of Jerusalem.

As chairholder, Dr. Berman presented two lectures in March 2024. The first, a public lecture titled *Philosophies of Love between Judaism and Christianity*, took place on March 5. In this lecture, he explored the influential typology of love proposed by theologian Anders Nygren in *Agape and Eros*. Nygren's thesis categorizes Judaism with Nomos (law), Hellenism with Eros (erotic love), and Christianity with *Agape* (selfless love). Dr. Berman assessed this framework in relation to Jewish thought and pre-modern Jewish traditions. His lecture was followed by an inspiring response from Prof. Dr. Willem Styfhals (KU Leuven).

The second lecture, on March 7, was entitled *Franz Rosenzweig and Martin Buber on Divine and Human Love*. Dr. Berman analyzed these two thinkers' views on *Agape*, considering their contributions to understanding Jewish-Christian relations and potential common ground for Abrahamic and humanistic cooperation.

Both events engaged with deep philosophical and theological questions surrounding love in Judaism and Christianity, fostering dialogue between the two faiths.

Internationale studiedag

16DE CONTACTDAG JOODSE STUDIES VAN DE LAGE LANDEN

23 mei 2024

De zestiende Contactdag Joodse Studies van de Lage Landen – die jaarlijks wordt georganiseerd door Karin Hofmeester en Veerle Vanden Daelen – vond plaats op 23 mei 2024. Met een twintigtal deelnemers en dertien sprekers, variërend van doctoraatsstudenten tot hoogleraren, en een rondetafeldiscussie over de mogelijkheden van het opzetten van een Belgische Vereniging voor Joodse Studies, beantwoordde de dag uitstekend aan zijn doel: het stimuleren van contact en uitwisseling. Naast historici waren er een doctoraatsstudent management, een filmwetenschapper, en verschillende taal- en literatuurwetenschappers.

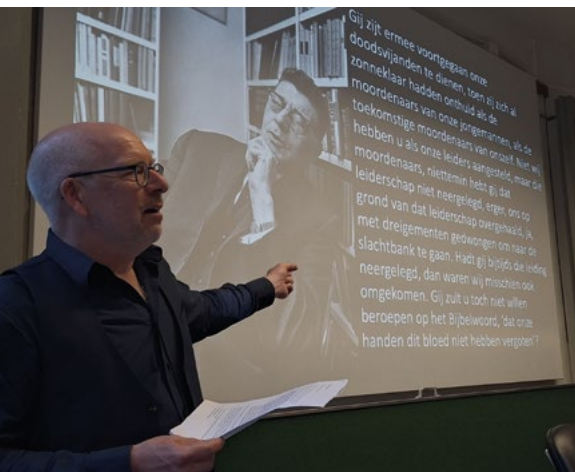
Tijdens de Contactdag kwamen een aantal belangrijke thema's naar voren. In de eerste sessie ging het onder andere over idealen betreffende efficiënt en deugdzaam bestuur en koopmanschap en hoe deze de relatie binnen de vroegmoderne Joodse gemeenschappen in Amsterdam en hun verhouding met de wereld daarbuiten bepaalden. Waar Ronny Reshef het bestuur van Joodse hulporganisaties besprak, vertelde José Alberto Tavim over het instructieboek voor de edelsteenhandel van Ishak de Matatia Aboab. In de derde presentatie in deze sessie werd de link tussen diamanten en verheffing gelegd door Joris Kok, die wees op het belang van onderwijs bij de sociale mobiliteit van kinderen van Joodse diamantbewerker in Amsterdam, die na de neergang van de industrie in de jaren twintig van de 20^e eeuw elders een baan moesten vinden. Daarbij speelde de diamantbewerkerbond ANDB een grote rol bij het stimuleren van goed onderwijs.

De betekenis en de kracht van beelden, taal en literatuur in de verbeelding van de 20^e-eeuwse Joodse geschiedenis stond centraal in de tweede sessie. Filmwetenschapper Eyal Boers toonde fragmenten van *Weergevonden*, een Nederlandse stomme film uit 1914. In deze film verbeeldt de relatie tussen een orthodoxe, cultureel-religieuze conservatieve vader en zijn gemengd gehuwde dochter de ideeën van filmmaker Louis H. Christijn over assimilatie en de positie van Joden als 'vreemde buitenstaanders'. Gaëtan Regniers introduceerde de Joodse, communistische vertaler Abraham Elias Boutelje, die tijdens de bezetting *Oorlog en Vrede* van Tolstoj vertaalde uit het Russisch. Uit de correspondentie met zijn uitgever blijkt niet alleen hoe de werk- en leefomstandigheden van Boutelje steeds moeilijker werden, maar ook hoe zijn vertaalwerk hem hielp om afstand te nemen van de tumultueuze realiteit van de oorlog. Emotionele afstand speelde wellicht ook een rol bij de keuze van Hertha Ligeti om in *Die Sterne verlöschen nicht*, haar in 1959 verschenen roman, te kiezen voor autofictie; een kruising tussen een echt autobiografisch en

een fictief verslag, aldus Louise Counet. Zij presenteerde het werk van deze Joodse communiste, die van Oostenrijk naar België vluchtte en actief werd in het verzet in België. *Die Sterne verlöschen nicht* gaat over een groep mensen die net als Ligeti vluchtten naar Brussel, naar Auschwitz gedeporteerd en daar bevrijd werden.

De derde sessie was gewijd aan de Sjoa in de Lage Landen. Ludo Verbist had het over de gevaren en de inventiviteit van Joodse vluchtelingen uit Polen, Oostenrijk en Duitsland, en hun helpers, bij het oversteken van de zogenaamde groene grens tussen Duitsland en België. Janiv Stamberger en Dorien Styven lieten zien hoe zij op basis van veel verschillende bronnen met namen van verzetsstrijders een herinterpretatie kunnen maken van het aantal Joodse verzetsstrijders in Antwerpen. De kracht van woorden en 'beschreven beelden' speelde niet alleen een rol in de tweede sessie. Ook in de presentatie van Richard Menkis over het radioverslag dat de Canadese journalist Matthew Halton maakte over het net bevrijde kamp Breendonk kwam dit terug. Menkis stond onder andere stil bij de vraag hoe Halton de wrede daden die hij zag moest weergeven.

In de vierde sessie stond de rol van 'space' in Joodse en niet-Joodse reacties op de Sjoa centraal. Sietske van der Veen analyseerde de manier waarop Joden en niet-Joden in Amsterdam na de Tweede Wereldoorlog omgingen met de 'aanwezigheid van de afwezigheid': de leegte die de 80.000 Joodse Amsterdammers achterlieten in de stad nadat slechts een klein deel van hen de oorlog had overleefd. Van der Veen liet zien hoe de buurten waar Joden voor de oorlog woonden, inzet werden van een strijd om behoud, sloop, dan wel hergebruik van Joodse huizen, bedrijven en gemeenschapsgebouwen. Fysieke afstand tot de Sjoa in Nederland bestond in de voormalige kolonie Nederlands-Indië. Geraldien von Frijtag liet zien hoe de memoires, dagboeken en interviews van Joden gebruikt kunnen worden om het leven van Joden, en hun reactie op de Sjoa, in deze Nederlandse kolonie te analyseren. Aan de hand van het levensverhaal van Salomon van Creveld liet ze zien hoe op microniveau de Joodse, Sjoa- en koloniale geschiedenis verbonden zijn.

Rosa de Jong tenslotte presenteerde de geschiedenis van ruim 100 vooral Joodse vluchtelingen die in 1942 in de Nederlandse kolonie Suriname aankwamen en de reacties die zij opriepen, zowel in Joodse als in niet-

Joodse kringen. Zij plaatste deze reacties in de context van de oorlog, de vlucht van de Nederlandse regering, de komst van Amerikaanse soldaten en de opkomende ideeën over dekolonisatie.

De Contactdag werd afgesloten met een publieke avondlezing door Bart van der Boom (Universiteit Leiden) en Laurien Vastenhout (NIOD Instituut) over de Joodse Raden. In hun presentaties onderzochten beide sprekers de complexe rol van de Joodse Raden in West-Europa en de Joodse Raad van Amsterdam tijdens de Tweede Wereldoorlog, waarbij de nadruk lag op de moeite die deze leiders hadden om een balans te vinden tussen de eisen van de Duitse bezetter en de bescherming van hun gemeenschap, en hoe hun daden vaak verkeerd begrepen zijn als collaboratie.

De **zeventiende Contactdag** zal op **donderdag 8 mei 2025** plaatsvinden.

Prof. dr. Karin Hofmeester

Universiteit Antwerpen / IISH Amsterdam

Internationaal symposium

"WHAT DO I HAVE IN COMMON WITH JEWS?" NEW READINGS OF KAFKA ONE HUNDRED YEARS AFTER HIS DEATH

16-18 juni 2024

Symposium georganiseerd in samenwerking met Prof. Mark H. Gelber (Ben-Gurion University of the Negev, Beer Sheva).

The symposium *"What do I have in common with Jews?" New Readings of Kafka One Hundred Years after his Death*, held at the University of Antwerp from June 16-18, 2024, aimed to offer a renewed perspective on Franz Kafka's relationship to Judaism and Jewish identity. The event marked the centenary of Kafka's death and addressed his often-overlooked Jewish background, which has been considered marginal within much of Kafka scholarship. Over the last few decades, however, growing interest in Kafka's Jewishness, including his connections to Zionism, the Bible, the Talmud, Kabbalah, and Hasidism, has spurred a more nuanced discussion of the Jewish dimensions of his life and work. The symposium sought to reconsider these aspects in light of new theoretical frameworks, historical insights, and academic findings.

The event began on Sunday, June 16, with a pre-conference online evening lecture by Sander L. Gilman of Emory University. Titled *"Kafka: Reinvented for Our Time of Plague and Antisemitism"*, the lecture explored Kafka's work in the context of contemporary issues such as plague and the resurgence of antisemitism, which resonate strongly with the themes in his writings.

The conference's first full day, Monday, June 17, took place at the University of Antwerp. The day opened with a keynote lecture by Eli Schonfeld from Shalem College in Jerusalem, titled *"What Remains: Kafka and the 'Nothing' ('Nichts') of Judaism"*, addressing the theme of absence and void in Kafka's exploration of Jewish identity. Galili Shahar from Tel Aviv University followed with a talk on *"Kafka's Closet"*, a reflection on Kafka's personal identity and its complexities, symbolized by his relationship to both Judaism and his own sense of self.

In the afternoon, Vivian Liska of the University of Antwerp and The Hebrew University of Jerusalem explored *"Kafka's Biblical Investment in the World"*, investigating Kafka's engagement with the Bible and its influence on his literary style and themes. Mark H. Gelber from Ben-Gurion University examined *"Kafka as a Jewish Reader and Jewish Readings of his Work"*, considering how Kafka's Jewish heritage shaped his interpretation of texts and how Jewish readings can illuminate his literary legacy. Birgit Erdle from the Technical University of Berlin presented *"... establishing tradition of lost causes... - Siegfried Kracauer Reading Franz Kafka"*, discussing Kracauer's analysis of Kafka and its implications for understanding Kafka's position within German-Jewish intellectual history.

Tuesday, June 18, continued with a series of lectures focusing on Kafka's works in the context of Jewish and political themes. Michael Levine from Rutgers University presented "*An Impossible Community: Kafka's Jackals and Arabs*", reflecting on Kafka's portrayal of fragmented communities in his writing. Rochelle Tobias of Johns Hopkins University addressed "*History for an A-historical People: Kafka's Josephine*", exploring the symbolic meaning of Kafka's work *Josephine the Singer*, particularly in relation to historical memory and Jewish identity. Jana Vijayakumaran from Universität Duisburg-Essen discussed "*Magical Creations: Kafka's Prose Writing and the (De-)figuration of the Golem*", analyzing Kafka's connection to the mythical Golem and its significance within Jewish mysticism.

The symposium concluded with a memorable performance by the Ruth Kanner Theater Company, which staged *The Hebrew Notebook and Other Stories* by Franz Kafka, an interpretation of Kafka's writings within a theatrical context, followed by a discussion led by Freddie Rokem from Tel Aviv University.

This symposium offered a comprehensive exploration of the Jewish elements in Kafka's work and legacy, highlighting the ongoing relevance of his engagement with Jewish identity, culture, and history. It provided scholars, students, and the general public an opportunity to engage with Kafka's texts from new and innovative perspectives, enriching the understanding of his complex and multi-dimensional relationship with Judaism.

Internationale zomerschool

FAMILIES, LAW, AND RELIGION. A COMPARATIVE STUDY OF ISRAEL AND THE U.S.

1-10 juli 2024

Zomerschool georganiseerd met steun van het Israel Institute en in samenwerking met decaan Prof. Frederik Swennen van de Faculteit Rechten van de Universiteit Antwerpen.

From 1 to 10 July 2024, Prof. Ayelet Blecher-Prigat (Professor of Law; Dean of Law School at the Academic College of Law & Science, Israel) taught the summer school "Families, Law, and Religion. A Comparative Study of Israel and the U.S." at the University of Antwerp, supported by the US-based Israel Institute and hosted by the Institute of Jewish Studies in cooperation with Dean Prof. Frederik Swennen of the Faculty of Law of the University of Antwerp.

Family law often reflects deep cultural values and norms. Therefore, exploring how different legal systems address matters related to family relations provides valuable insights into cultural distinctions.

In Israel, family law, particularly its religion-based laws governing marriage and divorce, is considered to embody the country's identity as a Jewish state, encompassing both its cultural-religious Jewish identity and its connections with the global Jewish community. This course familiarized participants with this unique legal landscape, which combines a mixture of religious and secular-civil laws. Focus was on understanding the socio-legal and political dynamics that drive developments in this field, particularly concerning access to marriage, the ability

to divorce, reproductive rights, and the establishment of parenthood. Participants were also introduced to the complex relationship between the parallel judicial systems that share jurisdiction in matters of family law: the religious courts and the civil family courts.

The course also compared Israeli law with different Anglo-American jurisdictions, primarily the U.S., regarding their approach on a number of family law issues. This comparative perspective equipped participants with a nuanced understanding of the intricate relationship between law, family, and religion in different cultural contexts.

Topics discussed during the summer school included: the meaning of legal marriage, and access to marriage; divorce and religious divorce, gender equality, and minority groups; alternatives to legal marriage; religious education and the content of public education; male circumcision and other disputes over medical care; and reproduction, parenthood, and the parent-child relationship.

The summer school included an intense 10-day course combined with social activities, such as a visit to a rabbinical court in Antwerp and a guided visit through the Jewish neighborhood of Antwerp, and a concluding joint dinner. In addition, the head of the child representation unit in the Ministry of Justice in Israel, Lidia Rabinovich, joined the group for a zoom session to explain about her unit and to answer questions from the students.

The summer school was attended by six highly motivated (under)graduate law students, coming from Canada, the UK, Belgium, and Spain.

Internationale workshop

COMMUNITIES OF DISAGREEMENT. WORKSHOP ON TALMUD AND CONTEMPORARY THOUGHT

12–15 september 2024

Jaarlijkse workshop georganiseerd door het Instituut voor Joodse Studies in samenwerking met het Berlin Center for Intellectual Diaspora en de Universiteit van Lille. Organisatoren: Prof. Vivian Liska (UAntwerpen) en Prof. Elad Lapidot (Katholische Akademie in Berlin / Universiteit van Lille).

The Workshop on Talmud and Contemporary Thought is an annual intellectual encounter, which explores ways of how the Talmudic tradition of text may offer a medium for contemporary thought, in the sense of thought that engages with issues of contemporary social, political and cultural concern.

The workshop revolves around a Talmudic text, which serves as a medium and environment for thinking together politico-theoretical questions of contemporary concern. The program is based on readings of these texts in view of the guiding questions, which are presented by different participants as a basis for group discussions. A unique feature of the workshop is that it brings together intellectuals with various backgrounds, some more Talmudic, some from other disciplines, in an attempt to enrich conversations and broaden horizons.

The theme for the 2024 workshop was “Communities of Disagreement”. Participants reflected on the political function and meaning of not agreeing, of disputation and polemics, of conflict and strife, of *makhloykes*.

Our conceptions and imaginations of politics, of the condition of co-existence, are basically marked by the notion of agreement. Co-existence requires harmony. Society is based on association, on coming together, in modern terms on a social contract. We imagine the absolute telos of politics, and the basic regulative idea of our political institutions, to be the achievement of peace, eternal peace. The prophets imagined peace as the end of all conflict, even those between wolves and lambs.

On the other hand, political life, the life of society, at least the premissianic one, is made of disagreement. Conflicts are not only everywhere, but the very *raison d'être* of political institutions is to manage conflicts, on different levels, in different forms. The existence and language of politics is articulated by difference of opinions, parties, factions, debates and polemics, struggles, battles, campaigns and also violence and war.

Accordingly, politics, and more generally collective humane existence, seems to consist in a fine and paradoxical art of accommodating the conflict, the architecture of instituting crisis. The life of the community consists in disagreement, which by its very nature always holds the telos and potential of destroying the community, of rupture and fragmentation.

There are moments in history when the balance is lost. The community or the political system, the society, loses its ability to contain its disagreements. The destructive power of the conflict, the image of war, emerges. In such moments conversation itself, the disagreement in words, in arguments, in debate, in disputation, may become or seem impossible. Violence threatens collective life on the level of the micro-society, by disabling the basic exchange face to face.

We are currently experiencing such a moment, a moment of crisis and loss of ability to contain disagreements. It seems that an entire system of common understandings, shared conceptions, agreements, conventions and institutions that have been established in the post-WWII era to prevent the general collapse of human society – are now collapsing, and have been for some time. As diplomacy transforms into war, arguments shift into fights and conversations fall into silence. Do we lose our ability to disagree? Is this a danger to the foundation of politics and society as we know it? Can we relearn the art of *makhloykes*?

The Talmud is founded on difference of opinions. Sergey Dolgopolski spoke about the talmudic discourse as “The

Art of Disagreement". The talmudic community, namely the political project that is imagined and enacted by the talmudic discourse, the society of rabbis, the collective of Israel – is constituted by the makhloket, the polemics, debate and refutation.

This year's workshop turned to the talmudic text in an attempt to contemplate through it the idea, the life and the limits of human co-existence as a community of disagreement.

Participants: Agata Bielik-Robson (University of Nottingham / Polish Academy of Sciences), Mårten Björk (The Newman Institute in Uppsala), Arthur Cools (University of Antwerp), Sergey Dolgopolski (University at Buffalo SUNY), Amir Engel (the Hebrew University of Jerusalem / Humboldt Universität Berlin), Anoush Ganjipour (CNRS-ENS Paris), Elad Lapidot (Université de Lille), Vivian Liska (University of Antwerp / the Hebrew University of Jerusalem), Julie Reich (Université de Lille / Goethe Universität Frankfurt), Caroline Sauter (Goethe Universität Frankfurt), Willem Styfahls (KU Leuven), Hannah Tzuberi (Freie Universität Berlin).

Samenwerking van het Instituut voor Joodse Studies aan volgende wetenschappelijke bijeenkomsten:

MISSED ENCOUNTERS: ELSE LASKER-SCHÜLER, LEAH GOLDBERG AND ZELDA MISHKOVSKY AT CAFE ZICHEL IN JERUSALEM, 1940S

21 mei 2024

The 6th Else Lasker-Schüler Lecture - Leo Baeck Institute Jerusalem

In samenwerking met het Leo Baeck Institute Jerusalem, het Franz Rosenzweig Minerva Center en het Departement Duits van The Hebrew University, organiseerde het Instituut voor Joodse Studies deze zesde editie van de jaarlijkse Else Lasker-Schüler lezingenreeks. Gastspreker was Prof. Sidra DeKoven Ezrahi (Prof. em. Vergelijkende Literatuur, The Hebrew University of Jerusalem). Op haar lezing volgde een respons door Dr. Jan Kühne (The Hebrew University of Jerusalem) en Dr. Asif Rahamim (Freie Universität Berlin).

THE ANNUAL CONFERENCE FOR GERMAN STUDIES 2023: LANGUAGE, CULTURE, SOCIETY

27 juni 2024

ANU – Museum of the Jewish People (Tel Aviv)

Het Instituut voor Joodse Studies was partner in deze jaarlijkse conferentie georganiseerd door het Leo Baeck Institute Jerusalem.

Website voor beide bijeenkomsten: leobaeck.org

Veel van onze lezingen zijn online te herbekijken op het YouTube-kanaal van het Instituut voor Joodse Studies (toegankelijk via www.uantwerpen.be/ijs).

Voor de taalcursussen schrijft u zich in bij het Instituut voor Joodse Studies. De taalcursussen lopen over het hele academische jaar. De cursussen Joodse Studies lopen over één semester (met uitzondering van Studium Generale Joodse Studies).

CURSUS	CURSUSGELD°	LEERKRACHT	DAG	UUR	LOKAAL*	1STE LES 2de SEM. 24-25
Hebreeuws I	€ 150 (€ 90)	A. Malinsky	Maa	18.00-19.30	S.R.005 & online	10/02
Hebreeuws II	€ 150 (€ 90)	A. Malinsky	Maa	19.45-21.15	S.R.005 & online	10/02
Leesgroep Hebreeuws	GRATIS	A. Malinsky				1ste SEM.
Jiddisch I	€ 150 (€ 90)	P. Gybels	Dinsd	13.30-15.00	S.C.203	11/02
			Dinsd	19.00-20.30	S.C.203	11/02
Jiddisch II	€ 150 (€ 90)	P. Gybels	Dond	13.30-15.00	S.D.226	13/02
			Dond	18.00-19.30	S.D.226	13/02
Jiddische Leeskring	GRATIS	P. Gybels	Woe	19.30-21.30	S.R.006	15/01

* Toegang tot gebouw R via Rodestraat 14, 2000 Antwerpen.
Toegang tot gebouw C via Prinsstraat 13.
Toegang tot gebouw D via Grote Kauwenberg 18.

INSCHRIJVEN gebeurt door middel van het **inschrijvingsformulier** dat u rechtstreeks kan invullen op onze website: www.uantwerpen.be/ijs.

Het cursusgeld schrijft u over op het rekeningnummer **IBAN BE02 7350 0853 1540** (BIC KREDBEBB) van het Instituut voor Joodse Studies UAntwerpen, p.a. Prinsstraat 13, 2000 Antwerpen, met als mededeling: cursus + naam.

°Het bedrag tussen haakjes betreft het verminderde cursusgeld. Hiervoor komen in aanmerking:

- studenten
- werkzoekenden / uitkeringsgerechtigden
- mindervaliden met een inkomensvervangende tegemoetkoming
- 60+
- personeel UAntwerpen

De taalcursussen kunnen enkel nog per gewone overschrijving betaald worden (geen opleidingscheques).

Het IJS is niet erkend om een attest voor het verkrijgen van betaald educatief verlof uit te vaardigen.

Voor de cursussen Joodse Studies schrijft u zich in op de studentenadministratie.

Alle aangeboden cursussen kunnen afzonderlijk als keuzevak gevolgd worden door de studenten Letteren en Wijsbegeerte (in te passen in de vrije ruimte). De aangeboden cursussen kunnen ook afzonderlijk worden gevolgd door studenten uit een andere studierichting of door niet-studenten door middel van het afsluiten van een creditcontract.

Cursussen 2 ^{de} semester	Cursusgeld ^o	Docent	Dag	Uur	Lokaal	1 ^{ste} les 2 ^{de} semester
Jodendom en Filosofie	370,80 €	D. Baert	Woensdag	20.00 – 22.00	s.R.125	12/02
Studium Generale Joodse Studies **	329,40 €	V. Liska e.a.	Dinsdag e.a.	20.00 – 22.00	s.R.013 e.a.	17/02
Joodse cultuur in diverse contexten	370,80 €	T. Dunkelgrün	Maandag	09.30 – 12.30	s.J.117	10/02
Littérature française hors France (Moyen Orient, Afrique, Antilles)	370,80 €	K. Gyssels	Woensdag	13.00 – 16.00	s.A.206	12/02

* Toegang tot gebouw R via Rodestraat 14, 2000 Antwerpen. Gebouw SJ is toegankelijk via de Sint-Jacobsmarkt 13 (het Brantijser) en gebouw A via de Prinsstraat 13.

** Het Studium Generale bestaat uit een inleidende les gecombineerd met een keuze van 10 avondlezingen uit het lezingenprogramma georganiseerd door het Instituut (1ste en 2de semester). De datum voor de inleidende les wordt bepaald in samenspraak met de studenten. Voor meer informatie gelieve contact op te nemen met het Instituut: +32 (0)3 265 52 43
ijjs@uantwerpen.be.

INSCHRIJVEN gebeurt in drie stappen:

1. Aanmelding: in te vullen op www.uantwerpen.be/inschrijven.
2. Aanvraagformulier creditcontract online:
forms.uantwerpen.be/nl/formulieren/studenten/flw/creditcontract/.
Voor bijkomende informatie: Helpdesk / studhelp.uantwerpen.be/lmw
3. Creditcontract: digitaal af te sluiten.

Voor de vakken van het 2de semester kan men zich inschrijven tot 12 februari 2025. OPGELET: de cursus Studium Generale Joodse Studies is een jaaropleidingsonderdeel. Dit betekent dat u zich voor deze cursus enkel in het 1ste semester kan inschrijven.

^o Voor het academiejaar 2024-2025 bestaat het inschrijvingsgeld uit een eenmalige inschrijvingsom van 288 € + 13,8 € per studiepunt.

OPGELET:

De algemene toelatingsvoorwaarde voor een inschrijving met een creditcontract is houder zijn van een diploma van het secundair onderwijs. Vergeet dus niet uw diploma van het secundair onderwijs en uw identiteitskaart mee te brengen. Deze documenten worden ter plaatse gekopieerd.

Het Instituut voor Joodse Studies biedt taalcursussen hedendaags Hebreeuws en Jiddisch aan op twee beheersingsniveaus.

Hedendaags Hebreeuws I - Aäron Malinsky

Studenten leren het Hebreeuwse alfabet en verwerven de vaardigheid om Hebreeuws te lezen en te schrijven. In interactieve seminars bouwen ze een basiswoordenschat op, alsook een basiskennis van de Hebreeuwse grammatica.

Hedendaags Hebreeuws II - Aäron Malinsky

Na een beknopte herhaling van de kennis verworven tijdens het eerste niveau worden de woordenschat en grammatica uitgebreid. Het praktische gedeelte van de cursus is gericht op het lezen van langere teksten en vertalingen. Naast schriftelijke en mondelinge taalbeheersing komen ook aspecten van de Joodse cultuur aan bod.

Gedetailleerde informatie over tijdstip, plaats en inschrijving vindt u op blz. 14.

In het verlengde van de cursus Hebreeuws wordt een Hebreeuwse leesgroep aangeboden.

Leesgroep Hebreeuws - Van Tora naar Horah

In de Hebreeuwse leesgroep worden teksten uit de Tenach en de Sidoer afgewisseld met modern Israëlisch proza, waaronder vooral gedichten, liedjes en af en toe een Israëlische film (met Nederlandse ondertiteling). Zo worden de Israëlische en Joodse cultuur vanuit het Hebreeuws belicht.

De teksten worden telkens ter voorbereiding voor de komende les meegegeven. Uitgaand van de verbuigingen en woorden die in de teksten voorkomen, zullen ook korte woordenschat- en grammaticasessies in de leesgroep geïntegreerd worden.

Concept, voorbereiding en begeleiding: Aäron Malinsky

De leesgroep Hebreeuws vond plaats in het 1ste semester van academiejaar 2024-2025.

Deelname is gratis. Inschrijven via ijjs@uantwerpen.be

Bezoek aan de synagoge

Het Instituut voor Joodse Studies biedt taalcursussen hedendaags Hebreeuws en Jiddisch aan op twee beheersingsniveaus.

Jiddisch I - Ir. Paul Gybels

Het eerste niveau van de cursus Jiddisch heeft tot doel de cursisten het Jiddisch te leren lezen en schrijven. Nadruk wordt gelegd op het verwerven van grammaticale kennis en het opbouwen van een basiswoordenschat, zodat de cursisten op het einde van het eerste niveau in staat zijn zelfstandig eenvoudige teksten te lezen. Er wordt ook ruim aandacht besteed aan conversatie.

De cursus Jiddisch I en II kan zowel als dag- of als avondcursus gevolgd worden. Gedetailleerde informatie over tijdstip, plaats en inschrijving vindt u op blz. 14.

Jiddisch II - Ir. Paul Gybels

In het tweede niveau ontwikkelen cursisten verder hun kennis van de Jiddische grammatica en woordenschat door het lezen van literaire teksten en eenvoudige krantenartikelen en door gerichte oefeningen. Alles wordt in het werk gesteld om cursisten de vaardigheden bij te brengen om het Jiddisch vlot te kunnen lezen, schrijven en spreken.

In het verlengde van de cursus Jiddisch bestaat er sinds het academisch jaar 2002-2003 een succesvolle en levendige leesgroep Jiddisch, de *Leyenkrayz*.

Leesgroep Jiddisch

Wie ooit taallessen Jiddisch heeft gevolgd of op een andere manier met Jiddisch vertrouwd is, kan in de *Leyenkrayz* (leeskring) onder begeleiding van Paul Gybels het contact met deze taal onderhouden. Gedurende een jaar worden, tijdens tweewekelijkse bijeenkomsten, belangrijke werken uit de Jiddische literatuur gelezen. Om beurten lezen de deelnemers een stuk van de tekst voor (gevorderde lezers enkele bladzijden, wie nog niet zo vlot leest enkele paragrafen), daarna is er tijd voor verklaring en discussie.

In de Jiddische literatuur vinden vooral mannelijke auteurs hun weg naar de planken van de wereldbibliotheek, maar af en toe ook een vrouwelijke witte raaf. Zo Esther Kreitman (1891-1954), geboren als Hinde Esther Singer in de Poolse stad Bilgoraj. Ze was het oudste kind van Pinchas en Batsjeva Singer en tevens de enige dochter. Na haar volgden drie zonen: Joshua (1893-1944), Isaak Bashevis

(1904-1991) en Moshe (1906-1944). Hoewel alleen de jongste de toekomstdroom van de ouders waarmaakte door rabbijn te worden, zouden de drie anderen internationaal weerklank vinden op literair vlak - Nobelprijswinnaar Bashevish voorop.

Tijdens hun jeugd ging Esther als eerste verhalen schrijven. Wie weet sprong de literaire vonk op die manier over naar haar broers. Toch zou ze door hen steeds overschaduwd worden.

Van thuis uit werd Esther niet aangemoedigd om te studeren. Mogelijk zag vooral haar vader – onder de knoet van zijn dominante, scherpzinnige en geletterde echtgenote – daar geen heil in. De tijdsgeest speelde hem ongetwijfeld in de kaart. Esther echter vocht zich vrij: ze studeerde autonoom, maakte zich los uit een ongelukkig huwelijk met de Antwerpse diamantklover Avraham Kreitman en ontplooipte haar literaire talent spijs gebrek aan stimulans of steun vanwege haar schrijvende broers.

Bron: Hilde Pach, "Avrom Karpinovitsj (1913-2004)", in: *Grine medine* nummer 16 (juli 2004).

Zowat tien jaar na de roman 'Brilyantn' staat in de leeskring nu Kreitmans autobiografische meesterwerk *Der sheydim-tants* (1936) op het programma. Ter gelegenheid van het verschijnen van de Nederlandse vertaling schreef vertaalster Willy Brill in 1999 in de Groene Amsterdammer "*Esther Kreitman-Singer, wier levenslot het was in de schaduw te blijven van twee beroemde broers, bezit een eigen stem. Ze heeft iets te vertellen dat waard is gehoord te worden.*"

Concept: Herman Note en Dominique Dossche

Vorbereiding en begeleiding: Paul Gybels

Plaats: Stadscampus UAntwerpen | lokaal S.R.006
Rodestraat 14 | 2000 Antwerpen

Tijdstip: Bijeenkomsten 2de semester 2024-2025:

**15 en 29 januari | 12 en 26 februari | 12 en 26 maart
23 april | 7 en 21 mei | 4 en 18 juni 2025.**

Telkens op woensdagavond van **19.30 tot 21.30** uur.

Bij het vastleggen van de data wordt rekening gehouden met religieuze feestdagen en vakantieperiodes.

**Deelname is gratis. Inschrijven via ijs@uantwerpen.be.
Meer informatie: paul.gybels@uantwerpen.be**

INLEIDING TOT DE JOODSE CULTUUR

Prof. dr. Karin Hofmeester

De cursus “Inleiding tot de Joodse Cultuur” geeft inzicht in de belangrijkste elementen van het Joodse geloof en de Joodse geschiedenis. Studenten kunnen na afloop de begrippen die bepalend zijn voor de Joodse identiteit interpreteren en zij kunnen de wisselwerking tussen de voortdurende aanpassing en de zorg om het behoud van het “eigene” als rode draad in de Joodse geschiedenis herkennen. Zoveel mogelijk wordt dit aan de hand van levensverhalen en tekstfragmenten van invloedrijke Joodse geleerden, schrijvers en intellectuelen geïllustreerd. Verder wordt aandacht besteed aan het dagelijks leven in Joodse gemeenschappen in verschillende periodes en gebieden.

INLEIDING TOT DE JOODSE CULTUUR 2

Prof dr. Karin Hofmeester en asst. Prof. dr. Theodor Dunkelgrün

Dit vak is specifiek gericht op de Taal en Letterkunde-studenten van de Universiteit Antwerpen en bestaat uit het bijwonen van de cursus “Inleiding tot de Joodse Cultuur” met daarbij een verplicht aanvullend programma dat bestaat uit het bijwonen van vijf donderdagavondlezingen uit de semestriële lezingenreeks van het Instituut voor Joodse Studies.

STUDIUM GENERALE JOODSE STUDIES

Titularis Prof. dr. Vivian Liska

De cursus “Studium Generale Joodse Studies” bestaat uit een inleidende les en een keuze van tien donderdagavondlezingen uit het aanbod van het Instituut voor Joodse Studies, gegeven door gerenommeerde gastsprekers uit binnen- en buitenland. Tijdens de inleidende les worden de grote lijnen van 3500 jaar Joodse geschiedenis geschetst en worden enkele historisch belangrijke figuren kort belicht. De avondlezingen benaderen het jodendom vanuit de meest diverse invalshoeken (historisch, cultureel, literair, religieus, filosofisch, sociologisch) en periodes.

JODENDOM EN FILOSOFIE

Dennis Baert – titularis Prof. dr. Vivian Liska

Deze cursus beoogt een historische en thematische ‘basisgeletterdheid’ in de Joodse filosofie aan te reiken. Na de inleiding waarin het concept Joodse filosofie zelf aan een kritische beschouwing wordt onderworpen en enkele – voor de later filosofische en theologische ontwikkelingen – belangrijke basisconcepten van het jodendom worden verhelderd, wordt er geopteerd voor de methode van een historisch overzicht van de oudheid tot vandaag. De zwaartepunten liggen bij het Middeleeuwse Rationalisme en de kritiek erop, de Verlichting, de radicale Joodse filosofie van de 20ste eeuw en de ‘political turn’ van het hedendaagse Joodse denken.

JOODSE CULTUUR IN DIVERSE CONTEXTEN

Asst. Prof. dr. Theodor Dunkelgrün

Deze cursus biedt een vogelvlucht van de Joodse cultuurgeschiedenis in de periode vóór 1800. In drie historische tijdvakken (Oudheid, Middeleeuwen en Nieuwe Tijd) kijken we naar verschillende beschavingscentra: de Perzische, de Griekse, en Romeinse Oudheid; het Middeleeuwse Midden-Oosten, Andalusië, en Europa; en het Ottomaanse Rijk, Europa, en de Trans-Atlantische wereld. In elk van deze contexten besteden we aandacht aan cultuurspecifieke ontwikkelingen, van het ontstaan van Joodse identiteit en literatuur buiten Judea, de verwoesting van de Tempel in Jeruzalem en de ontwikkeling van het Rabbijnse Jodendom tot de ontplooiing van Askenazische en Sefardische cultuursferen en de wisselwerking met Christendom en Islam. Bijzondere aandacht geven we een aantal vroegmoderne sleutelsteden: Antwerpen, Amsterdam, Venetië, Praag, en Constantinopel. Thematisch door de eeuwen heen zal onze aandacht uitgaan naar diasporacultuur, naar vormen van jodenhaat, naar wisselwerking tussen diversiteit en continuïteit, de rol van het land Israël, alsmaar uitdijende tradities van Torastudie, de Hebreeuwse taal en Joodse meertaligheid.

LITTÉRATURE FRANÇAISE HORS FRANCE (MOYEN ORIENT, AFRIQUE, ANTILLES) (in het Frans)

Prof. dr. Kathleen Gyssels

In dit college worden een aantal auteurs uit het Midden-Oosten, Franstalig Afrika, Haïti en de Antillen bestudeerd. Theoretische concepten van Albert Memmi, Jacques Derrida en Hélène Cixous worden ingezet op fictieve teksten van auteurs die vanuit hun opvoeding en jeugd in een Franstalige kolonie met multi-etnische achtergrond concepten als “double bind” en “third zone” illustreren. Zij zijn uitstekende “observators” van de spanning tussen religieuze gemeenschappen en etnische minderheden, zowel in het Midden-Oosten als in Frankrijk, omdat zij tegelijkertijd in- en outsiders van Arabische en Afrikaanse landen zijn en Joodse wortels hebben. Het is namelijk in dit “gastvrije” land dat zij zich allemaal hebben gevestigd en waar ze met dezelfde vragen worstelen. Gaston-Paul Effa (Kameroen) en L.P. Dalember (Haïti) zijn in hun romans bruggenbouwers tussen de Joodse en Zwarte diaspora en brengen de repercussies en “littekens” van de Tweede Wereldoorlog in verband met elkaar. Problemen als religieuze intolerantie, de moeilijke verstandhouding tussen de generaties, diaspora en de facetten van de multi-culturele samenleving vandaag worden via de teksten nader bestudeerd.

Gedetailleerde informatie over tijdstip, plaats en inschrijving vindt u op blz. 15.

Cursussen 2024-2025	Contacturen	Studiepunten	Semester
Hedendaags Hebreeuws I	30	3	1+2
Hedendaags Hebreeuws II	30	3	1+2
Jiddisch I	30	3	1+2
Jiddisch II	30	3	1+2
Inleiding tot de Joodse Cultuur	30	3	1
Inleiding tot de Joodse Cultuur 2	45	6	1
Studium Generale Joodse Studies	30	3	1+2
Jodendom en Filosofie	30	6	2
Joodse cultuur in diverse contexten	45	6	2
Littérature française hors France	45	6	2

De lezingen vinden plaats op de Stadscampus van de Universiteit Antwerpen. **Alle lezingen zijn gratis toegankelijk.**
Aanmelding via ijs@uantwerpen.be. Lokaalwijzigingen zijn mogelijk en zullen tijdig aangekondigd worden.

Maandag 17 februari 2024 om 20.00 uur

“Landscape Archive” - An Artistic Research Project on Holocaust Sites in Poland by the Zapomniane Foundation

Dr. Aleksandra Janus - Zapomniane Foundation

Lezing in het Engels, in samenwerking met de Zapomniane Foundation en het Polish Institute Brussels.

Lezing in lokaal R.013, Rodestraat 14, 2000 Antwerpen.

zapomniane

Multi
Memo

Co-funded by
the European Union

The exhibition “Landscape Archive” discusses uncommemorated burial sites of Holocaust victims located on Polish territory. The term Holocaust immediately evokes the image of extermination camps, such as Auschwitz and Treblinka. Meanwhile, the region of Central and Eastern Europe is heavily dotted with the forgotten graves of Jews murdered outside the camps. The victims lie in unmarked graves scattered in forests, roadside ditches and fields. The Zapomniane Foundation is an organization aimed at locating, marking and commemorating them in accordance with Jewish religious law. So far, the Foundation has located about 300 unmarked burial sites of Holocaust victims in Poland, marked 100 of them, and permanently commemorated more than a dozen.

Research results conducted by the Zapomniane Foundation presented at the exhibit include photographs documenting commemorated burial sites. It also explores the landscape not only as a scenery where history happens, but also as a witness and participant of events, storing evidence that can be an important source of knowledge that can be uncovered by research.

Aleksandra Janus © Edouard Gillès

© Aleksander Schwarz

Two venues & hosting institutions in Brussels

- Exhibition from **January 17 to February 28, 2025** at **CCLJ - Jewish Secular Community Center** (in French).
- Exhibition from **January 29 to February 28, 2025** at **Norway House** (in English).

Exhibition curator: Dr Aleksandra Janus

Artistic research: Aleksander Schwarz

Researchers, collaborators:

Agnieszka Nieradko, Dr Sebastian Różycki, Dr Szymon Lenarczyk

More info: instytutpolski.pl/brussels/en/category/programme-en/history/

Project organized by the Urban Memory Foundation (UMF) and the Zapomniane Foundation in collaboration with the Polish Institute in Brussels, CCLJ - Jewish Secular Community Center, Mission of Norway to the European Union and CEJI - A Jewish Contribution to an Inclusive Europe. The project is part of the programme of the Polish Presidency of the Council of the EU in 2025 and the MultiMemo project funded by the EU Citizens, Equality, Rights and Values programme.

Aleksandra Janus holds a PhD in Anthropology and works at the intersections of academia, art, and activism. She is the President of the Zapomniane Foundation and co-founder of the Engaged Memory Consortium aimed at proposing an innovative approach to remembrance. She collaborates with the Research Center for Memory Cultures at the Jagiellonian University in Cracow and is part of the global network and project "Thinking Through The Museum". Recently, together with dr Natalia Romik, she carried out research as part of a project "Hideouts. Architecture of Survival" which resulted in an exhibition shown in Warsaw in 2022 (Zachęta - National Gallery of Art) and Frankfurt in 2024 (The Jewish Museum). She is the curator of the exhibition "Landscape Archive".

Dinsdag 25 februari 2025 om 20.00 uur

Kunst voor das Reich

Geert Sels - De Standaard

Lezing in het Nederlands. **Lezing in lokaal R.013, Rodestraat 14.**

Terwijl de Tweede Wereldoorlog dood en vernieling bracht, vond er onder de radar een gigantische kunstdrainage plaats. Vanuit de bezette gebieden versleepten de nazi's kunst naar Duitsland om ambitieuze collecties op te zetten. Ook uit België.

De Standaard-journalist Geert Sels zocht gedurende acht jaar langs welke trafieken belangrijke schilderijen van Memling, Van der Weyden, Jordaens en Cranach ons land verlieten. Hij legt de puzzelstukken bij mekaar die hij aantrof in de archieven van Parijs, Den Haag, Koblenz en Brussel. Aan de hand van beeldmateriaal en archiefdocumenten leert u hoe privéverzamelaars, kunsthandelaars en grote veilinghuizen meegingen in het nazi-programma.

Na de oorlog keerden sommige schilderijen terug naar ons land. De meeste vooraanstaande Belgische musea hebben kunstwerken die ooit in nazi-Duitsland waren. Tal van belangrijke schilderijen waar we bewonderend naar kijken, hebben een donkere historiek, en zaten in de collecties van Hitler en Göring. Hun herkomst is onopgehelderd. De publicatie van *Kunst voor das Reich* leidde tot parlementaire vragen. Naar aanleiding daarvan kondigde de Vlaamse minister van Cultuur aan dat hij geld zou vrijmaken om de herkomst van deze werken uit te klaren. Na het boek kregen enkele Belgische musea een claim om schilderijen terug te vragen. Over welke schilderijen gaat het? En waarom worden ze teruggevraagd?

Dé ontdekking van *Kunst voor das Reich* is dat België tijdens de oorlog een unieke positie bekleedde. Veel kunst werd via een omweg langs Nederland of Frankrijk naar nazi-Duitsland vervoerd. Daardoor zijn er nog steeds schilderijen met een Belgische herkomst in onze buurlanden. Waar hangen de Colijn de Coter en de Frans Francken die Hermann Göring in Hotel Métropole in Brussel kocht? Andere werken vonden hun weg naar grote Amerikaanse musea en zelfs naar Jekaterinenburg in Rusland. En de Belgische Memling die Göring bij zich had toen de Amerikanen hem arresteerden, waar zou die naartoe zijn?

Een greep uit de pers

'Grensverleggend onderzoek met duidelijke aanbevelingen' (*Faro*, december 2022)

'L'enquête de Geert Sels débouche sur la parution d'une véritable somme' (*Le Monde*, 27/3/2023)

'Het beste onderzoeksjournalistiek boek van Vlaanderen' (*Doorbraak*, 15/4/2023)

'Zijn doortastendheid leverde een standaardwerk op over de praktijken van nazi-Duitsland' (*OKV*)

'One man's bid to trace art gems seized from Jewish owners' (*The Guardian*, 21/5/2023)

'Sels heeft een veelzijdig en gedetailleerd pionierswerk afgeleverd en legt een stevig fundament voor verder onderzoek' (*De Lage Landen*, mei 2023)

Geert Sels (1965) is germanist en theaterwetenschapper (KU Leuven). Hij werkte als journalist voor VRT en De Morgen, en is sinds 1996 cultuurredacteur bij De Standaard. Hij schreef daar lang over theater – in 2005 verscheen van hem het boek *Accidenten van een zaalwachter*, een monografie over theaterregisseur Luk Perceval. Nu schrijft hij over architectuur, cultuurbeleid, kunstvervalsing en roofkunst.

Voor een reeks artikels over roofkunst kreeg hij in 2014 De Loep voor onderzoeksjournalistiek. Nadien bleef hij met zekere regelmaat over het onderwerp schrijven, met meermaals parlementaire vragen tot gevolg. In 2017 schreef hij het themanummer 'Kunst voor Das Reich' voor het magazine *Openbaar Kunstbezit Vlaanderen*, waarin hij de oorlogskunst in de Belgische musea kritisch tegen het licht hield. Eind 2022 verscheen het boek *Kunst voor das Reich*, het resultaat van acht jaar onderzoek. Het werd vertaald als *Le trésor de guerre des nazis*.

© Alexander Meelus

Dinsdag 4 maart 2025 om 20.00 uur

Mourning a Lost Future: *Miryeml*, a Yiddish Drama about Children in Wartime

Prof. Dr. Sonia Gollance - University College London

Lezing in het Engels.

Lezing in lokaal R.013, Rodestraat 14, 2000 Antwerpen.

Tea Arciszewska's play *Miryeml* was heralded as a powerful memorial to the million children murdered in the Holocaust. Begun in the 1920s in response to the brutal pogroms that followed World War I and completed in the 1950s with intimate knowledge of the Holocaust, *Miryeml* was celebrated by the postwar Yiddish literary establishment. Arciszewska deftly incorporates modernism and

Jewish folklore in her narrative about children during wartime – one which is both universal and deeply Jewish. In this talk, Sonia Gollance will discuss her translation of this nearly-forgotten modernist masterpiece as part of a broader effort to uncover Yiddish plays by women.

Sonia Gollance is Associate Professor in Yiddish Studies at University College London. Her book, *It Could Lead to Dancing: Mixed-Sex Dancing and Jewish Modernity* (Stanford University Press 2021, paperback 2023), was a National Jewish Book Awards finalist. She has co-edited a special issue of *Feminist German Studies* on "When Feminism and Antisemitism Collide" (with Kerry Wallach), and a special issue of *In geveb: A Journal of Yiddish Studies* on "Murder, Lust, and Laughter, or, Shund Theater" (with Joel Berkowitz and Nick Underwood). Her forthcoming translation of Tea Arciszewska's play *Miryeml* was supported by a 2020-21 Translation Fellowship from the Yiddish Book Center.

Maandag 10 maart 2025 om 20.00 uur

Conversation with Azriel Bibliowicz: Tracing the History of Judaism in Colombia Through Fiction

Azriel Bibliowicz (schrijver) in gesprek met Reindert Dhondt en Theodor Dunkelgrün (Universiteit Antwerpen)

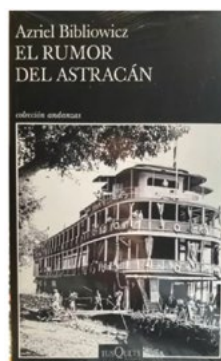
Lezing in het Engels. **Lezing in lokaal R.013, Rodestraat 14, 2000 Antwerpen.**

Na de lezing wordt een signeersessie voorzien.

Join us for a captivating conversation with Azriel Bibliowicz, one of the most prominent Jewish-Colombian writers, as he delves into the intertwined histories of his narrative work and the Jewish community in Colombia. Through the lens of his acclaimed novels, Bibliowicz will explore the complex, multifaceted history of Colombian Jewry, offering a unique perspective that bridges historical realities and fictional storytelling.

The journey begins in the 16th century, with the arrival of Sephardic Jews from Portugal, particularly in Cartagena de Indias, where being 'Portuguese' often signified being Jewish. It is a history shaped by slavery, the Inquisition, and profound contradictions, an era that forms the backdrop of Bibliowicz's forthcoming novel.

Fast-forward to the 18th and 19th centuries, when the Jewish presence in Colombia dwindled to just a few families, despite a small Sephardic immigration to the Caribbean coast. It wasn't until the 20th century, with the arrival of Ashkenazi Jews fleeing famine after World War I and the Holocaust of World War II, that a significant Jewish community took root. This pivotal moment is captured in *El rumor del Astracán* (1991), where Bibliowicz narrates the establishment of Jewish institutions such as synagogues, schools, kosher butchers, and cemeteries across Colombia's major cities.

In *Migas de Pan* (2013, translated into Dutch as *Broodkruim*), Bibliowicz shifts focus to the devastating toll of Colombia's 80-year-long conflict, during which the Jewish community lost a quarter of its population. Through the lens of kidnapping – a crime that transcended social classes and cultures – Bibliowicz examines the trauma of captivity, drawing poignant parallels with other histories of violence, including the Shoah.

Finally, in *Del agua al desierto* (2022), Bibliowicz explores the tensions of tribalism in our current globalized world, delving into the fragility of ancestral cultures and the natural environment, while reflecting on the contradictions that define them.

This conversation between Azriel Bibliowicz, Reindert Dhondt (Latin American literature and culture, UAntwerpen) and Theodor Dunkelgrün (Jewish history, UAntwerpen) will offer an engaging exploration of Colombian and Jewish identity, history, and the power of storytelling.

Azriel Bibliowicz (Bogotá, 1949) is a writer, journalist, and professor, renowned for his novels, short stories, and essays on literature and the craft of writing. He holds a PhD in sociology and communications from Cornell University (1979), where he also pursued studies in Hispanic American literature. A professor at the National University of Colombia (1983-2015), he founded Latin America's first Master's in Creative Writing program (2005) and co-founded the School of Cinema and Television (1985). Bibliowicz has been a guest lecturer at prestigious institutions like Cornell, Harvard, and Iowa. His well-received novel *Migas de Pan* has been translated into Dutch (Meridiaan uitgevers, 2022), Danish, and Italian. In 2025, his latest book of essays, *La expectativa de lo imposible: los clásicos y la escritura creativa*, will be published by Planeta. He also contributes regularly to *El Espectador* and *Cambio* magazine.

Dinsdag 18 maart 2025 om 20.00 uur

Jewish Odesa: Negotiating Identities and Traditions in Contemporary Ukraine

Dr. Marina Sapritsky-Nahum - London School of Economics and Political Science

Lezing in het Engels. **Lezing in lokaal R.013, Rodestraat 14, 2000 Antwerpen.**

This lecture explores the rich and evolving Jewish identity in Odesa, a city with a historically significant and distinctive Jewish heritage. Based on Marina Sapritsky-Nahum's extensive ethnographic research, the discussion focuses on the transformative changes within Odesa's Jewish community since the collapse of the Soviet Union.

The talk will examine how migration and competing visions of Jewish revival have redefined a city once known for its progressive and secular Jewish traditions. It will analyze the evolving identities of Jewish Odessans across different generations, highlighting how Odesa has become a unique site where various expressions of Jewishness converge and compete for recognition.

A key aspect of the presentation will be the implications of Russia's war in Ukraine on the remaining Jewish population, considering how geopolitical conflicts further complicate Jewish identity in the region. The research also raises critical questions about Jewish belonging, arguing that "Jewish" is not a fixed category but one that is continuously negotiated and redefined in diverse contexts.

Marina Sapritsky-Nahum is a social anthropologist. She is a Visiting Fellow at The London School of Economics and Political Science (LSE) and an Honorary Senior Research Associate at University College London (UCL). She has been conducting research in Odesa, Ukraine, and with its Jewish diasporas abroad for nearly two decades. Her scholarly interests include post-Soviet Jewish identities, religion, migration, and philanthropy. Her recent book, *Jewish Odesa: Negotiating Identities and Traditions in Contemporary Ukraine*, shows the process of religious revival and community-building in the aftermath of state socialism. Since Russia's 2022 invasion of Ukraine, she has been researching the experiences of Ukrainian Jewish refugees in Berlin as part of an interdisciplinary project on Jewish Cultural Heritage, funded by the German Research Foundation (DFG). Additionally, she is writing more broadly about the ways in which the war has shaped Ukrainian Jewish heritage by tracing the everyday lives of Jews who remain in the country and of those who have fled to Europe and the UK.

Woensdag 26 maart 2025 om 20.00 uur

Joods-Christelijke Dialoog

Jewish-Christian Dialogue at a Threshold

Prof. Dr. Karma Ben Johanan - The Hebrew University of Jerusalem

Bishop Prof. Fr. Etienne Vetö - Pontifical Gregorian University, Rome

Lezing in het Engels, georganiseerd in samenwerking met Prof. Dr. René Dausner (Universität Hildesheim).

Lezing in het Hof van Liere, Prentenkabinet, Prinsstraat 13, 2000 Antwerpen.

De lezing zal gevolgd worden door een receptie.

Over more than half a century, Jewish-Catholic relations have evolved in a way that was impossible to anticipate. Many of the old hostilities between them seem to have faded away, and a sense of closeness and affinity has taken their place. Dialogue has thrived, the academic study of the Jewish roots of Christianity has become extremely productive, and the Catholic Church has transformed its theological understanding of the Jewish people and developed it extensively.

These developments, however, have not come about in a vacuum, nor do they pertain purely to the realm of theology; to a great extent, it was the memory of a massive historical event, the Shoah, that facilitated the turning point in one of humanity's most complex relationships.

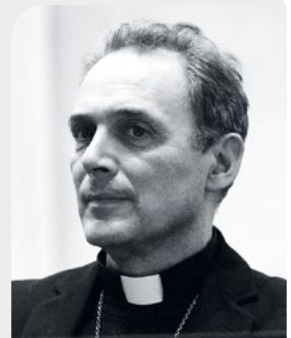
Yet history continues to unfold, and it plays an ambivalent role in Jewish-Christian relations: The founding and continuous history of the State of Israel, the evolution of a new Jewish culture there, the globalization of Christianity, and the development of new spiritual and intellectual sensibilities that accompany it, as well as global far-reaching political and cultural crises—all have marked the renewed relationship and posed new challenges to Jewish-Christian dialogue. Most recently, the brutal attack by Hamas in the south of Israel on October 7, 2023, and the long and terrible war that followed have created a tension unprecedented since the renewal of the Jewish-Christian relationship after WWII. We believe that this tension has, in fact, exposed vulnerabilities that have already been present beneath the surface, but have now burst into our consciousness and demand that we address them.

In this event, we will explore points of friction between history, theology, and dialogue in Jewish-Christian relations. Will recent history continue to be a stumbling block or an opportunity to take a step forward in the midst of difficulty? At every step, the closer we are in fraternity, the better we understand the other, and at the same time, the more we realize all that we do not understand—also part of fraternity. Will we be able to talk together and walk together, even when, and especially when, we do not understand each other?

Karma Ben Johanan teaches in the Department of Comparative Religion at the Hebrew University of Jerusalem. Before coming to Jerusalem, she served as the chair of Jewish-Christian relations at the Department of Theology at the Humboldt University of Berlin. Her research focuses on the late-modern intellectual history of religion, on Jewish-Christian relations, secularization and antisemitism. She was awarded the Dan David Prize for the Study of the Past in 2023. Her book, *Jacob's Younger Brother: Christian-Jewish Relations after Vatican II* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 2022), was awarded the Polonsky Prize, the Catholic Media Association Award, and the Shazar prize, and was a finalist of the Jewish National Book Award. Ben Johanan is currently leading an ERC project exploring the Christian repudiation of antisemitism in Europe after WWII, and the tension between religious and non-religious perceptions of antisemitism.

Etienne Vetö, a Franco-American of Hungarian descent, is Roman Catholic Auxiliary Bishop of Reims, France, and a member of the Chemin Neuf Community. He taught philosophy at the Jesuit Faculties of Paris and theology at the Pontifical Gregorian University in Rome, where he was director of the *Cardinal Bea Centre for Judaic Studies* (2017-2023). He is a consultant to the Commission for Religious Relations with Judaism of the Vatican Dicastery for Promoting Christian Unity and a member of the International Theological Commission. He has written extensively on Trinitarian theology and Jewish-Christian Relations.

Dinsdag 1 april 2025 om 19.00 uur

„gelebte leibliche Trinität“: Sprache, Liebe, Begehren met Franz Rosenzweig

Prof. Dr. Caroline Sauter - Goethe-Universität Frankfurt

Lezing in het Duits, georganiseerd in samenwerking met Deutschcafé (Universiteit Antwerpen).

Lezing in lokaal R.013, Rodestraat 14.

Während Franz Rosenzweig seinen *Stern der Erlösung* schrieb, verband ihn eine leidenschaftliche, langjährige Liebesbeziehung mit Margrit Rosenstock-Huessy („Gritli“). Die beziehung zwischen den Liebenden ist untrennbar mit der innigen Freundschaft verbunden, die Rosenzweig mit Eugen Rosenstock-Huessy, Gritlis Ehemann, teilte. Dieser Vortrag argumentiert, dass die Sprachtheorie im *Stern der Erlösung* die Sprache der Liebe und Freundschaft in den Briefen an Gritli und Eugen widerspiegelt. In detaillierten Lektüren sowohl der „Gritli-Briefe“ als auch des *Stern der Erlösung* nimmt dieser Vortrag die gelebte Erfahrung einer kraftvoll-leidenschaftlichen, aber auch zerbrechlich-zarten dreidimensionalen Liebesbeziehung in ihren philosophischen Implikationen ernst.

Caroline Sauter ist Vertretungsprofessorin für Allgemeine und Vergleichende Literaturwissenschaft an der Goethe-Universität in Frankfurt a.M. Ihre Arbeitsschwerpunkte liegen am Schnittpunkt von Literatur und Theologie, insbesondere im jüdischen Denken, europäisch-jüdischer Literatur sowie Literatur- und  bersetzungstheorie. Sie ist Autorin einer Monographie über Walter Benjamins  bersetzungsphilosophie (*Die virtuelle Interlinearversion*) und zahlreicher wissenschaftlicher Aufsätze, Mitherausgeberin mehrerer Sammelbände sowie – gemeinsam mit Esther von der Osten – Übersetzerin von Jacques Derridas „*Was ist eine ‚relevante‘ Übersetzung?*“. Derzeit untersucht sie die sprachliche Ausdr ckbarkeit von Liebe und Begehren ausgehend vom biblischen Hohelied (*shir ha-shirim*).

Dinsdag 22 april 2025 om 20.00 uur

IJS/Kazerne Dossin-lezing

Geschiedenis als bijbelvertelling

Prof. Dr. Ian Buruma - auteur, journalist, columnist

Lezing in het Nederlands, georganiseerd in samenwerking met Kazerne Dossin.

Lezing in het Hof van Liere, Prentenkabinet, Prinsstraat 13, 2000 Antwerpen.

Het verleden leeft voor de meeste mensen voort in verhalen, mythes, overgeleverd in films, romans, theatervoorstellingen, publieke rituelen, kortom, op de manier waarop religies ook voortleven.

De Holocaust is nu de centrale mythe in het Westen van de Tweede Wereldoorlog. Het is meer dan geschiedenis: een universele morele les getrokken uit het martelaarschap van de Joden. Geloof stuit zoals altijd op ongelooft, ook in dit geval.

De neiging, sterk aanwezig in onze tijd, om collectieve identiteit op te hangen aan verhalen over martelaarschap in het verleden, heeft vaak dubieuze en zelfs kwalijke gevolgen. Politieke leiders – Servië, Israël, China, om maar drie landen te noemen – buiten de verhalen van gedeeld historisch leed uit om hun macht te vergroten en nieuwe slachtoffers te maken. Wraakgevoelens kunnen ook gemakkelijk worden opgewekt.

De algemeen menselijke behoefte aan verhalen en mythes om betekenis te geven aan het verleden is van alle tijden. Ook de rol van martelaren in collectieve identiteit zal niet verdwijnen. Maar ik zal wel pleiten tegen de tendens om de bijbelverhalen van oude religies te vervangen in een seculier tijdperk door identitaire mythes van gedeeld slachtofferschap. En als ongelovige zal ik dit moeten doen zonder terug te verlangen naar de oude religies.

Ian Buruma studeerde Chinees aan de Universiteit van Leiden, en film aan de Nihon Universiteit in Tokio. Hij werkte als journalist, columnist, en redacteur van vele kranten en tijdschriften, waaronder de *New Yorker*, de *New York Review of Books*, de *Financial Times*, de *Guardian*, de *Spectator*, *NRC-Handelsblad*, en *De Standaard*. Zijn laatste boek, in het Nederlands uitgegeven door AtlasContact, is *Spinoza, filosoof van de vrijheid*.

Dinsdag 29 april 2025 om 20.00 uur

Combattants Juifs 1939-1948: Europe, Afrique du Nord, Afrique du Sud, Brigade Juive. Du combat contre l'anéantissement à la création de l'Etat d'Israël. Témoignages.

Georges Brandstatter (auteur, kunstenaar), met een respons door Dr. Janiv Stamberger (UAntwerpen) en Dorien Styven (Kazerne Dossin)

Lezing in het Frans, respons in het Engels.

Lezing in lokaal R.013, Rodestraat 14, 2000 Antwerpen.

Les juifs d'Europe ont dû faire face à une véritable tragédie sans précédent dans l'histoire de l'humanité pendant les années 1940-45, c'est-à-dire, voués à l'anéantissement, à la disparition.

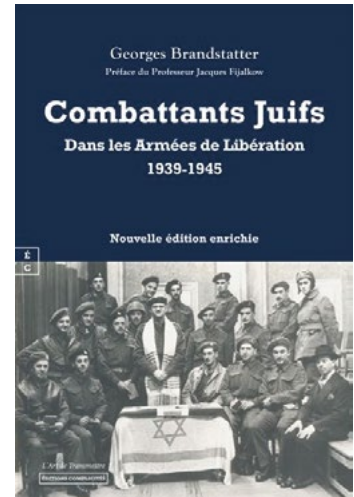
Il est important de sauvegarder la mémoire, par les témoignages individuels qui deviennent une mémoire collective, d'un aspect moins connu de la Shoah, celui de l'engagement de juifs de toutes tendances politiques ou philosophiques, dans le combat pour leur survie. Ils se sont retrouvés engagés dans les Armées Alliées, en URSS, en Pologne, en Afrique du Nord et Afrique du Sud, ils ont ainsi participé au combat contre le nazisme, et à celui pour la création de l'Etat d'Israël. En effet ils furent nombreux, avec des survivants de la Shoah, à se porter volontaires pour défendre le jeune Etat menacé dans son existence.

Il s'agit de témoignages oraux de jeunes qui ont vécu souvent dans des milieux antisémites donc, hostile, mais qui ont souvent été secourus par l'attitude courageuse et exemplaire de braves gens, de chrétiens, protestants et catholiques, qui ont pris des risques immenses pour venir en aide aux juifs pourchassés, et en particulier, pour sauver des enfants juifs.

Georges Brandstatter croit que nous avons tous un devoir de mémoire. Témoigner c'est voyager dans le passé. Il a traduit les témoignages qui ont été recueillis en hébreu et en anglais dans son livre *Combattants Juifs dans les armées de libération 1939-1945*, paru dans une nouvelle édition enrichie en 2024. Brandstatter a repris pour l'introduction et par ordre chronologique des événements, les témoignages de Combattants qui, grâce à leurs responsabilités et leur implication pendant la guerre, ont joué un rôle crucial. Combattants dans les armées Alliées, F.F.I, URSS, Pologne, la Jewish Brigade (Brigade Juive incorporée dans l'Armée Britannique), et Machal (Volontaires de l'étranger pour Israël 1948).

Georges Brandstatter, né à Anvers en novembre 1939. Artiste-peintre, 1956, élève de l'Académie des Beaux-Arts d'Anvers.

Dinsdag 6 mei 2025 om 20.00 uur

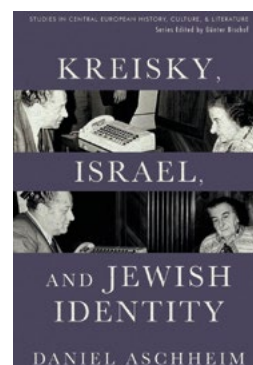
Kreisky, Israel, and the Jews

Dr. Daniel Aschheim - Reichman University

Lezing in het Engels, georganiseerd in samenwerking met het Oostenrijks Cultuurforum Brussel.

Lezing in lokaal R.013, Rodestraat 14, 2000 Antwerpen.

The personal and professional life of Bruno Kreisky (1911–1990), Austria's long-serving Socialist chancellor from August 1970 to May 1983, has been the focus of many books and articles. However, his ambiguous and complex relationship to his Jewishness, the State of Israel, and Zionism, as well as his connections to his overall political project and global aspirations, remain only partially researched. This book studies and analyzes these aspects more systematically and comprehensively and places Kreisky in a comparative perspective with other twentieth-century European Jewish politicians who attained similar pinnacles of power. At the same time, the book shows that Bruno Kreisky was among the most influential and controversial political leaders since World War II.

österreichisches kulturforum^{bru}

The book revolves around understanding and illuminating the myriad ways in which Kreisky's Jewishness was—or was not—a formative factor in his treatment of “Jewish” questions within Austrian politics, Austrian-Israeli relations, and his active engagement in Middle Eastern affairs. This deeper understanding mainly emerges through examining Kreisky's actions during several pivotal events like the Kreisky-Peter-Wiesenthal affair, the Waldheim affair, the 1973 Marchegg incident, and his overall relationship to Zionism, the State of Israel, and the Palestinian Arab world.

This book is not a comprehensive biography of Kreisky. Instead, it attempts to document and place Kreisky's fraught engagement with his Jewishness and the related sensitive issues that touched upon it in a historical, political, ideological, and personal context. This mainly comes down to the entangled and always-ambiguous politics of identity, especially his understanding of his Jewishness.

Daniel Aschheim, Ph.D., is currently the Director of the Israeli Ministry of Foreign Affairs' Diplomatic Cadet Course. He has served as Deputy Consul General of Israel to the Midwest between 2020-2023. Previously, Aschheim served as Deputy Chief of Mission at the Israeli Embassy in Dakar, Senegal. As Deputy Consul General, Aschheim's portfolio includes overseeing economic, cultural, press, academic, interfaith, and community outreach initiatives in the Consulate's nine-state Midwestern region.

Before becoming a diplomat, Aschheim, a Jerusalem native, worked as a director and advisor in the public and NGO sectors and as a senior trainer in the business, public, and education sectors. Aschheim holds a Ph.D. from the Hebrew University in Jerusalem, where he completed his MA in European Studies. His BA in Government, Diplomacy and Strategy was completed at Reichman University (IDC Herzliya). Daniel is married to Elisa and father to Ella and Noa, and their small dog Tommy.

Maandag 19 mei 2025 om 20.00 uur

An Ottoman Rabbi's Utopian Quest for Jewish Books: The European Adventures of Haim Yosef David Azulai (1724–1806)

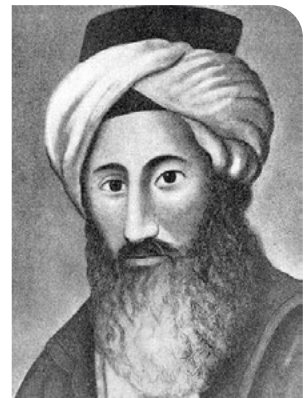
Prof. Dr. Maoz Kahana - Tel Aviv University

Lezing in het Engels.

Lezing in lokaal R.013, Rodestraat 14, 2000 Antwerpen.

This lecture explores the scholarly work of Rabbi Haim Yosef David Azulai (Hida), an 18th-century Jewish scholar born in Jerusalem. Over the course of two extensive journeys across Europe, each spanning several years, Hida systematically examined hundreds of private, royal, and public libraries, meticulously cataloging rare and significant Hebrew manuscripts and lost editions of printed books. His unprecedented exploration of Jewish book history yielded discoveries and insights that transformed the study of Hebrew literary heritage.

His bibliographic and philological investigations, particularly his monumental work “*Shem ha-Gedolim*” (*The Names of the Eminent*), introduced historical-philological study into mainstream rabbinic discourse. This lecture will examine how Hida's intellectual project was shaped by three historical developments rooted in Renaissance culture: the European princely collections of Hebrew books and manuscripts, Christian bibliographic scholarship on Hebrew texts, and the philological methods inherited from earlier Hebrew scholarship shaped by Renaissance humanism.

Maoz Kahana, Associate Professor of Jewish History at Tel Aviv University, delves into the rich tapestry of Jewish cultures in early modern Europe (1500–1850). His research explores rabbinic literature, halakhic traditions, book history, Sabbateanism, the scientific revolution, exorcism, and Hasidic law, integrating intellectual and social history. His books include *Halakhic Writing in a Changing World* (2015), and *A Heartless Chicken and Other Wonders* (2021). His current work examines the transmission of philological and mythological ideas from Renaissance humanists to early modern Jewish thought.

Donderdag 8 mei 2025

17de Contactdag Joodse Studies van de Lage Landen

| Lokaal s.D.013, Grote Kauwenberg 18, 2000 Antwerpen

- 10:00 Registration and coffee
- 10:15 Welcome and opening remarks **Vivian Liska**, **Karin Hofmeester**, and **Veerle Vanden Daelen**
- 10:30-12:00 **Panel 1: Rules, Customs and Testaments: the Amsterdam Communities in Global Perspective**
| Moderator: **Jessica Roitman**
- Michal Aziza Ohana** - *Bine'ot Deshe* by R. Shlomo Adahan: Knowledge Transfers Between the Maghreb and Amsterdam in the Early Modern Period
- José Alberto Rodrigues da Silva Tavim** - *The Diaspora and the Testaments of the Portuguese Jews of Amsterdam, Seventeenth-Eighteenth Centuries*
- Ronny Reshef** - *The Ashkenazi Jewish Meat Hall in Amsterdam*
- 12:00-13:00 Lunch
- 13:00-14:30 **Panel 2: Postwar Compensation and Remembrance in the Low Countries:**
| Moderator: **Frédéric Crahay**
- Linda Graul** - *Jewish Dispossession in Luxembourg: The Merits and Pitfalls of the Primary Sources*
- Jana Susanne Müller** - *Dispossession, Persecution, and War Damages: Working with Post-World War II Compensation Case Files in Luxembourg*
- Senske de Vries** - *Lezecher, In Remembrance: The Addition of the National Holocaust Names. Memorial to Dutch Commemorative Culture*
- 14:30-15:30 **Panel 3 "Holocaust Testimonies in Historical Context" - Belgian Contributions to the Critical Editions Series of the Fortunoff Video Archive for Holocaust Testimonies**
| Moderator: **Stephen Naron**
- Dorien Styven**
- Frédéric Crahay & Sarah Timperman**
- 15:30-16.00 Coffee Break
- 16:00-17:30 **Round table on Association of Jewish Studies in Belgium**
| Moderator: **Theodor Dunkelgrün**
- 17:30 **Conclusions and wrapping up** | **Karin Hofmeester** and **Veerle Vanden Daelen**
- Followed by informal drinks & dinner

12 - 13 mei 2025

Internationaal seminarie

Olender et Perec en duplex : hommages, témoignages, exégèses Hommage à Georges Perec et à son éditeur, Maurice Olender

Universiteit Antwerpen | Hof van Liere – Prentenkabinet | Prinsstraat 13 | 2000 Antwerpen

Georganiseerd in samenwerking met de Auschwitz Stichting en de Association des Amis de Perec.

Georges Perec (1936-1982) geniet vandaag de dag een ongesproken grote zichtbaarheid, en dit dankzij zijn biografen, specialisten en vertalers die tevens ook postuum werk onder de aandacht brengen. Minder bekend is dat één van zijn uitgevers, Maurice Olender (1946-2022) niet alleen geboren en getogen is in Antwerpen, maar bovendien zoals Perec tegendraads het intellectuele, filosofische, humanistische gedachtegoed van "Literatuur en kritiek na de Shoah" wist vorm en inhoud te geven. Beiden zijn "marranos" in de brede zin van het woord : de Joodse identiteit is "en filigrane" in hun oeuvre te besporen. Maar ook op het vlak van het editoriale gebeuren wisten zowel Perec als Olender hun stempel te drukken. Perec droomde van een eigen tijdschrift, *Ligne Générale*, terwijl Olender een collectie oprichtte: "La Librairie du XXIe siècle". Dit brengt innoverende, dappere boeken onder de aandacht, en geeft pionierswerk van OULIPO (zoals Marcel Bénabou's werk, die via zoom aanwezig zal zijn, en een vriend was van Perec) opnieuw uit. Olenders eigen werk alsook dat van vele Oulipiëns konden hier hun gading vinden. Tijdens de verschillende lezingen zal dit één van de vele aspecten zijn die aan bod komen.

De aanleiding tot een internationaal tweedaags seminarie is het overlijden in 2022 van Maurice Olender te Parijs. Een paar weken eerder overleed ook een belangrijke mecenas en muse van Perec, Suzanne Lipinska, die jarenlang onderdak verschaftte aan Perec, zijn vrienden en andere auteurs uit Frankrijk en de ex-kolonies (cf Gyssels 2021, 2022, 2023). Het brede spectrum van interesses in zowel Perecs als Olenders prolifiek oeuvre verklaart zich ongetwijfeld ook door de vele artiesten uit de filmwereld ("La Nouvelle Vague", Truffaut, "le cinéma documentaire et fictions décoloniales", Sarah Maldoror, Agnès Varda). Perec en Olender volgden de politieke, sociale, en culturele ontwikkelingen in het Frankrijk onder de verschillende presidenten (Valérie Giscard d'Estaing, Pompidou, Mitterrand, ...) op de voet, waarvan echo's te bespeuren vallen in hun kritisch denken. Kruisbestuiving met manifesten (Claude en Jacques Lanzmann), plastische kunsten (Walter Spitzer) en het Midden-Oosten (conflict op de voet gevolgd door Clara Malraux) zorgden op verschillende momenten in de Moulin d'Andé en ver daarbuiten voor interessante debatten. Ons seminarie zal de memorabele dynamiek en actuele erfenissen via de twee vrienden weten in kaart te brengen.

Ons opzet is de sprekers uit zes verschillende landen de intellectuele vrijheid te laten om op één of ander aspect van de relatie tussen auteur en uitgever, of op één specifiek thema van het werk van beiden, in te gaan.

We hebben tevens het genoegen de weduwe van Maurice Olender, zelf een gewaardeerd schrijfster, onze "Hommage" te laten inleiden met een lezing voor een groot publiek: Lydia Flem zal spreken over de betekenis van Olender in haar eigen parcours.

Gratis toegankelijk mits inschrijving: ijs@uantwerpen.be.

Gedetailleerd programma beschikbaar vanaf maart 2025 op www.uantwerpen.be/ijs.

23 - 24 juni 2025

International workshop

Jewish Thought and Empire: 1830-1939

Universiteit Antwerpen | Hof van Liere – Prentenkabinet | Prinsstraat 13 | 2000 Antwerpen

Organizers: Vivian Liska - University of Antwerp, Cedric Cohen-Skalli - University of Haifa, Daniel M. Herskowitz - Duke University

The past decades have witnessed remarkable advances in the historical and conceptual understanding of empire, imperialism, and colonialism. To date, these advances have left a minimal mark on the study of modern Jewish thought. Due, among other things, to the historical success of Zionism, and the narrative of “Jewish contribution” to western nation-states (Germany, France, England, etc), the dominant paradigm in scholarship was and remains that of the nation-state. As a consequence, the imperial context in the 19th century was considered as a mere background or stage to be superseded in the 20th century. For both its adherers and detractors, the nation-state of the 20th century is the organising concept through which Jewish themes, thinkers, texts, and movements are approached.

This workshop takes as its point of departure the fact that empire – as a reality or a phantasy – was a ubiquitous frame of reference, and that the nation state and imperial expansion are not opposite concepts but intermingled and two sides of the same coin. Jewish studies have compartmentalised German Jewish thought, French Jewish thought, Zionist-Israeli Jewish thought, American Jewish thought, but taking into account the imperial paradigm enables recognising a trans-national perspective that appreciates the common imperial stand that runs across national borders and through Jewish thought in the 19th and 20th centuries.

A paradigmatic example of this duality of nationalism and imperialism is the historical line between the 1791 decree of emancipation of French Jews voted by the French revolutionary assembly and the 1870 Crémieux decree granting French citizenship to all Algerian Jews in the newly conquered and colonised Algeria - in sharp contrast to the lot reserved to the Muslim “indigènes”. The emancipation of the Algerian Jews was conceived and realised by the Jews of the colonial “métropole”, who succeeded to convince the French political and colonial establishment of the “utility” of Algerian Jews for further colonisation of Algeria. The destiny of Algerian Jews,

including the growing divide with the Muslim Algerians, was decided in Paris, by the collaboration of French Jews and Catholics around new imperial plans.

This colonial divide between Northern and Southern Jewries and its instrumentalization for western imperial goals is a thread that runs from 1830 Algeria to the “Mizrahi” question in the 1970s, and which has been rarely addressed in scholarship on modern Jewish thought.

By inviting reflections on the ways in which the imperial political context has informed the contours of modern Jewish thought, it aims to shed original light on familiar and less-familiar topics, introduce new aspects and texts which have so far received little or no attention, and rethink some of the basic theoretical assumptions and priorities of the existing scholarship and stake out new directions for future scholarship. Chronologically, the period of focus is from the colonization of Algeria, through the ‘Scramble for Africa’ and the Berlin conference in 1884, the first world war, till the British Mandate. Geographically, it looks at all the imperial configurations that are relevant to Jewish thought during this period.

The workshop, the first in a series of workshops dedicated to Jewish thought and empire, will bring together scholars from various sub-fields and career stages and provide a forum to reflect on the significance of the imperial framework for modern Jewish thought and the challenges facing relevant scholarship. Contributors are invited to cover any facets of the intersection of Jewish thought and empire during this period, in their conceptual, historical, genealogical, and geographical contexts.

Gratis toegankelijk mits inschrijving: ijs@uantwerpen.be.

Gedetailleerd programma beschikbaar vanaf maart 2025 op www.uantwerpen.be/ijs.

7 - 9 juli 2025

International conference

Comparative Universalisms: Jewish and Other Perspectives

Universiteit Antwerpen | Klooster van de Grauwzusters | Lange Sint-Annastraat 7 | 2000 Antwerpen

1st conference of the Network for European Philosophy and the Jewish Tradition

This inaugural conference of the new Network aims to explore the multifaceted concept of universalism through the lens of Jewish thought and its interactions with other cultural, religious, and philosophical traditions.

The relation between the particular and the universal, and the very possibility of universals altogether, are fundamental philosophical problems involving questions of epistemology, ethics, and politics. In times of increasing war and human enmity, these questions are particularly urgent as they relate to the recognition of a common humanity – in all its diversity and particularity – as a condition of peace between different groups.

Greek philosophy is often referred to as the birthplace of universal thought and has had a longstanding paradigmatic status with regard to the universal. Given the apparent paradox in the notion of more than one universal, a comparative approach to the term “universalism” challenges this status, its genealogy, and its legacy in European philosophy since the Enlightenment. The project of comparing universalisms invites a critical reconsideration of these traditional claims and a discussion of its premises and implications, its criticisms and possible alternatives.

In the history of Jewish thought, Jews and Judaism have consistently understood themselves as a distinct particularity engaged in a profound and meaningful relationship with universality. Jewish intellectual traditions across various historical, philosophical, and political contexts have examined this dynamic from multiple perspectives, offering significant philosophical approaches to understanding the intricate interplay between universality and particularity. Drawing inspiration from a rich textual tradition—ranging from the Bible, Talmud, and medieval Jewish thought to a diverse array of modern philosophers—this conference aims to explore how Judaism can inspire nuanced conceptualizations of the relationship between universalism and particularism, moving beyond simplistic dichotomies. It seeks to investigate the various possibilities for recognizing both the strengths and limitations of universalism and particularism, highlighting thinkers and texts that engage with these themes. The conference will examine the potential of the Jewish tradition to offer alternatives to the ostensibly universal message of Christianity and the homogenizing tendencies of Enlightenment thought, while also providing frameworks for acknowledging and valuing cultural specificity and historical concreteness without succumbing to the sterility, exclusivity, or supremacy often associated with self-enclosed worldviews and systems of thought.

By bringing together diverse viewpoints, this conference aspires to foster a deeper understanding of universalism's possibilities and limitations, to reveal its multiple and often contradictory definitions and to conceptualize new approaches to the universal in light of insights gained from the Jewish scriptural and philosophical tradition. Questions to be addressed include: How do universalist claims relate to other aspects of a certain philosophical work or tradition? How do Jewish texts and thinkers of different philosophical traditions navigate the tension between particular identities and universal values? Which values are prioritized and which are relinquished in different versions of universalism? What follows from distinguishing between the content and the addressee when making a claim to the universal? What can be learned from the Jewish tradition of balancing particularism and universalism, both in its theoretical dimensions and its practical applications in diverse contexts? How can Jewish approaches to universalism communicate with or possibly apply to other European and non-European traditions and identities?

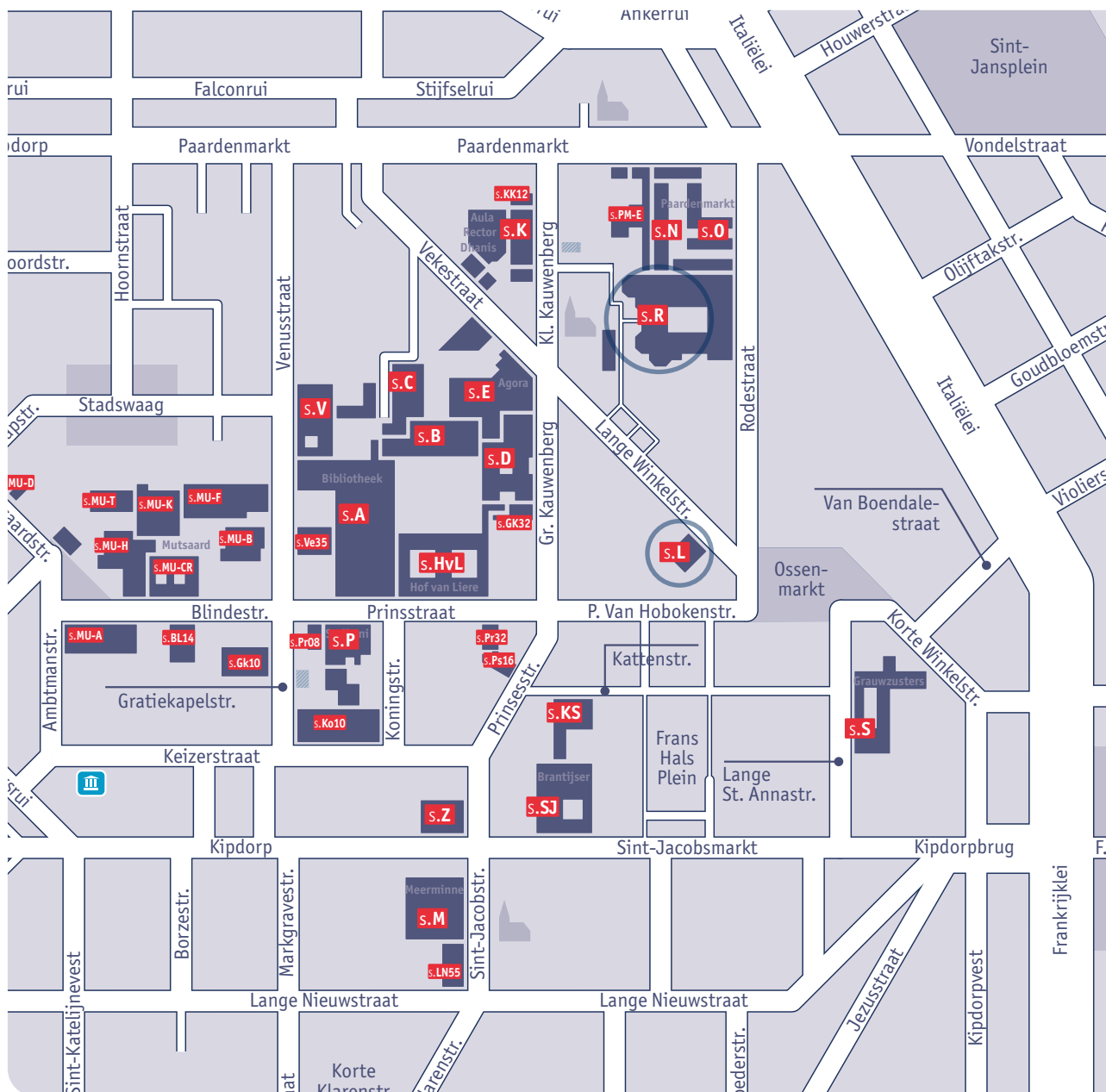
The conference will provide a platform for interdisciplinary and interreligious academic discussion, networking, and collaboration among scholars from around the world.

Academic Organizing Committee: Prof. Vivian Liska (University of Antwerp / The Hebrew University of Jerusalem), Prof. Arthur Cools (University of Antwerp), Ass. Prof. Willem Styfals (KU Leuven).

Gratis toegankelijk mits inschrijving: ijs@uantwerpen.be.

Gedetailleerd programma beschikbaar vanaf maart 2025 op www.uantwerpen.be/ijs.

Gebouw s.L Instituut voor Joodse Studies

Gebouw s.R Lezingen, taalcursussen, cursussen Joodse studies

Bezoekersadres

Instituut voor Joodse Studies
Lange Winkelstraat 40-42
Prinsstraat 13, s.L.400
2000 Antwerpen

T +32 (0)3 265 52 43
ijs@uantwerpen.be
www.uantwerpen.be/ijs

Colofon

Hoofdredactie: Vivian Liska
Samenstelling: Jan Morrens
Eindredactie: Jan Morrens
Drukwerk: Drukkerij Wilda, Temse
Lay-out: Ann Roelant
Nieuwe Media Dienst

V.U.: Vivian Liska
Prinsstraat 13, L.400
BE-2000 Antwerpen

Wettelijk Depot Nr. 10.964/2025/1